BENCİL GEN TEORİSİ KAPSAMINDA KAPİTALİZM ÜZERİNDEN İNSANLIĞIN MAKİNELEŞMESİ VE BUNUN OLASI DİSTOPİK SONUÇLARI ÜZERİNE BİR BELGESEL PROJESİ: "MEKANİK DÜNYA"

Gökhan CILAM
201183103

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Güzel Sanatlar Anasanat Dalı
Film Tasarımı Tezli Yüksek Lisans Programı
Danışman: Doç. Dr. Müjgan YILDIRIM

İstanbul
T.C. Maltepe Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Eylül, 2022

BENCİL GEN TEORİSİ KAPSAMINDA KAPİTALİZM ÜZERİNDEN İNSANLIĞIN MAKİNELEŞMESİ VE BUNUN OLASI DİSTOPİK SONUÇLARI ÜZERİNE BİR BELGESEL PROJESİ: "MEKANİK DÜNYA"

Gökhan CILAM
201183103
ORCID: 0000-0002-8281-1119

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Güzel Sanatlar Anasanat Dalı
Film Tasarımı Tezli Yüksek Lisans Programı
Danışman: Doç. Dr. Müjgan YILDIRIM

İstanbul
T.C. Maltepe Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Eylül, 2022

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Bu belge, Yükseköğretim Kurulu tarafından 19.01.2021 tarihli "Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge" ile bildirilen 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında gizlenmiştir.

ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI

Bu belge, Yükseköğretim Kurulu tarafından 19.01.2021 tarihli "Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge" ile bildirilen 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında gizlenmiştir.

TEŞEKKÜR

Öncelikle seçmiş olduğum bu zor konuyu onaylayıp bana destek veren danışman hocam sayın Doç. Dr. Müjgan Yıldırım'a teşekkür ederim. Sadece bu tez kapsamında değil, yüksek lisansım boyunca kendisinden çok şey öğrendim.

Film Tasarımı Bölümü Başkanı Dr. Öğretim Üyesi Cem Çınar'a Maltepe Üniversitesi'ndeki eğitim hayatım boyunca ihtiyacım olduğunda hep yanımda olduğu ve derslerde paylaştığı değerli bilgiler için özellikle teşekkür etmek isterim.

Türkiye'nin önde gelen yönetmenlerinden ve kendisinden ders alma fırsatı bulduğum sayın Derviş Zaim'e öğrettikleri ve paylaştığı bilgiler için çok teşekkür ederim.

Marmara Üniversitesi'nde bir dönem de olsa kendisinden ders aldığım, yıllar sonra Maltepe Üniversitesi'nde de kendisinden ders alma şansına eriştiğim çok değerli sanatçı Erkan Özdilek'e bana sanatçı kimliği aşıladığı için çok teşekkür ederim.

Kendisinden sadece bir dönem ders almış olsam da değerli bilgilerini ve tecrübelerini bizle paylaşan sayın Kaya Özakgün hocama da teşekkürler ederim.

Son olarak bu okula kayıt yaptırmam konusunda beni cesaretlendirmiş olan, çok değerli hocam Prof. Dr. Selahattin Yıldız'a çok teşekkür ederim.

Gökhan CILAM

Eylül, 2022

ÖZ

BENCİL GEN TEORİSİ KAPSAMINDA, KAPİTALİZM ÜZERİNDEN İNSANLIĞIN MAKİNELEŞMESİ VE BUNUN OLASI DİSTOPİK SONUÇLARI ÜZERİNE BİR BELGESEL PROJESİ: "MEKANİK DÜNYA"

Gökhan Cılam
Yüksek Lisans Tezi
Güzel Sanatlar Anasanat Dalı
Film Tasarımı Tezli Yüksek Lisans Programı
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Müjgan Yıldırım
Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Enstitüsü, 2022

Evren yaklaşık 13.8 milyar yıl (Gribbin, 2015) önce Büyük Patlama'yla oluşmuştur. Böylece evrenin her tarafına atomlar ve moleküller dağılmıştır. İnsan da, karbon bazlı moleküllerden oluşan bir canlıdır: 4.5 milyar yaşındaki Dünya gezegeninde yaklaşık 300.000 yıldır varlığını sürdürmektedir. (Callaway, 2017)

İnsanlık, tarihinin büyük çoğunluğunu avcı toplayıcı olarak ilkel komünal bir yapıda yaşamıştır. Yaklaşık 12.000 yıl önce yerleşik yaşama geçmiş, şehirler ve devletler kurmaya başlamıştır. Richard Dawkins, "Genlerimizi bencil bir şekilde koruma içgüdümüz vardır ve birey olarak insan da zengin olup soyunu güvence altına almak istemektedir" demiştir. Bu doğrultuda insanlık, kapitalizmi yaratmıştır. Bu sistemde çoğu şirketin en temel amacı cirolarını artırmak olmuştur: Kişilerin sağlığı veya doğa zarar görecek olsa bile.

Bu tez kapsamında, kapitalizmin teknoloji araçlarıyla birleşerek bir şirketin veya devletin kontrolünde nasıl tehlikeler yaratabileceği incelenerek bu konuda farkındalık yaratılmak istenmektedir.

Anahtar Sözcükler: Distopya, Kapitalizm, Bencil Gen, Evrim, Makineleşme

ABSTRACT

A DOCUMENTARY PROJECT ON THE MECHANIZATION OF HUMANITY THROUGH CAPITALISM AND ITS POSSIBLE DYSTOPIAN CONSEQUENCES WITHIN THE SCOPE OF THE SELFISH GENE THEORY: "THE MECHANICAL WORLD"

Gökhan Cılam

Master Thesis

Fine Arts Department

Film Design Graduate Programme

Thesis Advisor: Dr, Müjgan Yıldırım

Maltepe University Graduate Education Institute, 2022

The universe was formed about 13.8 billion years ago (Gribbin, 2015) with the Big Bang. Then, atoms and molecules are scattered all over the universe. Man, too, is a creature made up of carbon-based molecules: It has existed on planet Earth, which is 4.5 billion years old, for about 300,000 years. (Callaway, 2017)

Humanity has lived most of its history as hunter-gatherers in the Primitive Communist structure. About 10,000 years ago, it settled down and established cities and states. Richard Dawkins said, "We have an instinct to selfishly preserve our genes, and the individual human being also wants to get rich and secure his offspring." Humanity advancing in this direction has created Capitalism. In this system, the most basic aim of most companies has been to increase their turnover: Even if people's health or nature will be harmed.

Within the scope of this thesis, it is aimed to raise awareness on this issue by examining how capitalism can create dangers under the control of a company or state by combining with technology tools.

Keywords: Dystopia, Capitalism, Selfish Gene, Evolution, Mechanization

İÇİNDEKİLER

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI i

ETİK İLKE VE KURALLARA UYUM BEYANI ii

TEŞEKKÜR iii

ÖZ iv

ABSTRACT v

İÇİNDEKİLER vi

ŞEKİLLER LİSTESİ viii

1. GİRİŞ 1

1.1 Problem 5

1.2 Amaç 6

1.3 Önem 7

1.4 Sınırlıklar 7

1.5 Yöntem 7

2. BENCİL GEN TEORİSİ VE KAPİTALİZM 8

2.1 Bencil Gen Teorisi 11

2.2 Kapitalizm 17

2.2.1 Kapitalizmin insan sağlığına etkileri 20

2.2.2 Kapitalizme alternatif sistemler: Komünizm, sosyalizm ve anarşizm 28

3. İNSANLIĞIN MAKİNELEŞMESİ VE BUNUN OLASI DİSTOPİK SONUÇLARI 31

3.1 İnsanlığın Makineleşmesinin Olası Distopik Sonları 32
3.1.1 İnsanlığın bilincinin kaybolup tamamen köleleşmesi:..... 33
3.1.2 Yapay zekanın insanlığı yok etmesi 33
3.1.3 İnsanlığın biyolojik olarak yok olması 34
3.1.4 Salgın hastalık ve bilim karşıtlığı yüzünden insanlığın soyunun tükenmesi 34
3.1.5 Küresel ısınma ve nükleer felaket..... 35
3.1.6 Aslında bir distopyada yaşıyoruz..... 35
4. UYGULAMA FİLMİ "MEKANİK DÜNYA" 37
4.1 Tema 38
4.2 Önerme 38
4.3 Logline..... 38
4.4 Sinopsis..... 38
4.5 Tretman..... 38
4.6 Müzik..... 41
4.7 Süre ve Olanaklar 41
4.8 Senaryo 42
4.9 Storyboard..... 62
5. SONUÇ..... 73
KAYNAKLAR 76
ÖZGEÇMİŞ 80

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Lucky Strike, 20,679 Physicians Say Reklamı (1930) 23
Şekil 2. Chesterfield, Science Discovered It You Can Prove It Reklamı (1951) 24
Şekil 3. Viceroy, The Man Who Thinks For Himself Reklamı (1959) 25
Şekil 4. Winchester, No Woman Ever Says No to Winchester Reklamı (1973) 26
Şekil 5. Salem, Salem's Crush-Proof Box Reklamı (1974) 27

1. GİRİŞ

Evren, 13.8 milyar yıl önce Büyük Patlama (Big Bang) ile oluşmuştur: Bu patlama ile evrenin her tarafına maddenin en temel yapı taşı atomlar ve atomların oluşturduğu moleküller yayılmıştır. Yıldızlar, gezegenler, uydular, okyanuslar, dağlar, hatta insanlar da (bilimsel adıyla Homo Sapiens Sapiens), yeryüzündeki diğer canlılar gibi atom ve moleküllerden oluşmaktadır. İnsanların ve bildiğimiz anlamdaki diğer canlıların temelinde karbon tabanlı moleküller vardır. Bu yüzden yeryüzündeki tüm canlı türlerine "Karbon Bazlı Yaşam Formları" demekteyiz. (Petkowski ve Bains, 2010)

Cansız yaşamdan canlı yaşama gelene kadar moleküller, kendine has özelliklerle biçimlere girmişlerdir. Ünlü evrim biyoloğu Prof. Dr. Richard Dawkins, moleküllerin kararlı bileşenler oluşturması ile alakalı şunları söylemektedir: *"Tuz kristalleri küp şeklini almaya yatkındır çünkü bu, sodyum ve klorür iyonlarını paketlemek için en kararlı yoldur. Güneşte, bildiğimiz en basit atomlar olan hidrojen atomları, helyum atomlarını oluşturmak üzere birleşirler, çünkü oradaki koşullar altında helyum şekillenmesi daha kararlıdır."* (Dawkins, 2007, s. 27)

Yine Dawkins, canlı hayatın temeli olan genlerin de kararlı yapıda kalma, yani hayatta kalma eğiliminde olduklarını belirtmektedir.

Yaklaşık 4.5 milyar yıl yaşındaki gezegenimizde en ilkel halde yaşam, yaklaşık 3 ila 3.5 milyar önce oluşmuştur. (Sagan, 2007) Ve yeryüzünde yaşam başladığından beri canlılar, dur durak bilmeden hayatta kalmak için çabalamışlar ve hala da çabalamaktadırlar. Canlılardaki hayatta kalma eğilimi, daha detaylı bir şekilde evrimin doğal seçilim (Darwin, 2012) ilkesiyle açıklanabilmektedir. Buna göre organizmalar, hayatta kalmalarına katkı sağlamayan bir davranışta bulunmazlar. Çünkü canlılar, kendileri veya türlerinin devamlılığı için bencilce hareket etmelidirler. (O'Shea, 2013) Bir şekilde özverili davranan canlı türleri, evrimsel olarak uzun vadede hayatta kalamaz ve soylarını devam ettiremezler. Böylece özveri, türler içinde zaman içinde azalan bir davranış biçimi şeklinde gözlenmektedir.

Tüm canlılar, varlıklarını devam ettirebilmek için üç temel öğeye ihtiyaç duyar: Beslenme, üreme ve barınma. Yaklaşık 4.5 milyar yıllık bir evrimsel sürecin sonunda ortaya çıkmış ve yeryüzünde yaklaşık 300.000 yıldır var olan insanın, gelişmiş beyni nedeniyle bu üç temel ihtiyacın da ötesinde gereksinimleri ortaya çıkabilmektedir. Örneğin bir kişi, kendisine hiçbir fayda vermiyormuş gibi gözükse de gidip bir dilenciye para verebilmektedir. Ama aslında yardımda bulunan kişi, hiçbir şey kazanmıyor değildir. Bütçesine oranla küçük bir miktar yardımda bulunan kişi, böyle davranarak psikolojik olarak kendini iyi hisseder ve sosyal statüde dilencilerle aynı yerde yer almadığı için içten içe mutlu olabilir. İnsan doğası, farklı bencilce isteklere yatkındır. Kişi, fırsat bulduğunda ihtiyacından çok daha fazla kaynağa sahip olma gereksinimi içindedir. İşte kapitalizm dediğimiz sistemin de temelinde aslında bu vardır. Her ne kadar kapitalizm, insanlık tarihine bakıldığında aslında çok yeni bir olgu olarak gözükse de bunun sebepleri vardır.

Arkeolojik buluntulardan bilinmektedir ki insanlık, yaklaşık olarak son 12.000 yıl öncesine kadar avcı ve toplayıcı bir hayat yaşamıştır. Bu yaşam biçiminde küçük topluluklar halinde bulunan insanlar, paylaşımcı bir şekilde ilkel komünal (Engels, 2010) bir düzende varlığını sürdürmüştür.

Sosyal bir canlı türü olan insan, topluluklar halinde yaşıyordu. Aslında hayatta kalmak için buna mecburdu da. Zira insan, fizyolojisi nedeniyle tek başına kolay kolay avlanamıyor, avladığı canlıların etlerini uzun süre muhafaza edemiyordu ve bunları paylaşmak durumunda kalıyordu. Böylece ilkel insan toplulukları bir çıkar ilişkisi içinde eşit şartlarda yaşıyordu. Fakat yaklaşık 12.000 yıl önce buzul çağı sona erdiğinde bu durum değişmeye başladı. (Gowdy, 2020) Yeni iklim şartlarına ayak uyduramayan pek çok canlı ya yer değiştirmek zorunda kaldı ya da doğal şartlara adapte olamayarak nesli tükenme noktasına geldi. Fakat havanın ısınması ve buzların önemli ölçüde erimesi ile verimli tarım yapılabilecek alanlar artmış oldu. Bu noktadan sonra insanlar, hayatta kalmak için önce yavaş yavaş yerleşik hayata geçip tarım ve hayvancılık yapmaya başladı. İşte o zaman bu avcı-toplayıcı ilkel komünal sistem kökten bir şekilde değişmeye başladı. Verimli topraklara sahip olan kişiler, diğerlerine göre avantaj kazanmaya başladı. Bu süreçte insan, avcılıkta yapamadığı ve paylaşmak zorunda kaldığı besinleri de tarım toplumu sisteminde depolamayı başardı. Zira buğday, mısır,

arpa gibi pek çok tarım ürünü uzun süre saklanabiliyor, sonra bunlar öğütülüp ekmek gibi yiyecekler haline getirilebiliyordu. Hayvancılık yapanlar ise evcilleştirdikleri büyükbaş veya küçükbaş hayvanları verimli otlaklara götürerek onların hem etinden hem sütünden hem derisinden hem de yününden faydalanmaya başlamıştı. Artık verimli topraklara sahip kişiler, diğerlerinden ayrıcalıklı konuma gelmeye başladı. Verimli topraklara sahip topluluklar, bunları korumak için örgütlenmiş, bu da yerleşik düzendeki ilk devletlerin temelini oluşturmaya başlamıştı.

Yerleşik düzenin insana getirdiği pek çok kolaylık olduğu gibi zorluk da olmuştur. Kolaylık olarak, artık yerleşik yaşama geçen insanların avlanmak için harcadıkları zamanı bilimsel, felsefi ve sanatsal gelişmeler için kullanmaya başlamalarını sayabiliriz. Bu da günümüzdeki sanatta ve teknolojide gelişmiş olan toplum yapımızın temellerini yaratmıştır. Zorluklar ise çok çetindir: Bir arada yaşayan insanlar hiç olmadığı kadar iç içeydi ve hastalıklar artık salgınlar halinde ilerliyordu. Bir yandan da verimli topraklarını diğer toplumlardan veya devletlerden korumak isteyen insanlar savaşlarla birbirlerini yok etmeye başlamıştı.

Yerleşik yaşama geçmiş olan insanların yeme içme dışında pek çok ihtiyacı olmaya başlamıştır: Mevsim değişiklikleri için farklı elbiseler, kendini düşmanlardan korumak için silahlar, tarlalarını sürmek için daha verimli olabilecek araç gereçler gibi. Böylece de kısa sürede ticaret başlamıştır. Farklı yerlerde yaşayan insanlar, imkanları doğrultusunda gezerek kaynaklarını diğer toplumların kaynaklarıyla değiştirmeye, yani takaslamaya başlarmıştır. Takas yapmanın en büyük zorluğu, herkesin farklı ihtiyaçları olmasıdır: Örneğin takas olarak büyük baş hayvanını vermek isteyen birinin sırf uygun bir takas için tepebileceği yollar, yaşayacağı zorluklar oldukça külfetliydi. Şartların zorlamasıyla, herkesin takas etmek isteyeceği ve taşıması kolay bir nesne bulundu: Para. Paranın bulunmasıyla ticaret artık çok daha kolay ve verimli hale gelmiştir.

Ticaret sayesinde farklı yerlerden insanlar gittikleri yerlere sadece ürün değil, bilgi de taşıyordu. Bu bilgi alışverişi de bilim, sanat, felsefe ve teknolojinin çok daha hızlı gelişip insanlığın hızla çağ atlamasını sağlamıştır.

Gelişen insanlık için en önemli dönüm noktalarından biri sanayi devrimi olmuştur. Sanayi devrimi sayesinde bilim ve teknoloji öylesine bir sıçrama yaşandı ki, bu da tüm

insanların yaşamını değiştirdi. Sanayi devriminin başladığı yer olan İngiltere, Dünya'nın en geniş devletini, nam-ı diğer "Güneşi Batmayan İmparatorluk"u kurdu. Çünkü sanayi devrimiyle kaynak üretimi öyle artmıştı ki, hiçbir ülke İngiltere ile yarışamıyordu. Ama aradaki teknoloji farkı zamanla kapandı. Ve tüm dünyaya endüstri devrimi yayıldı. Dünya genelinde işçi sınıfları oluşmaya başladı. İşverenlerin veya devletlerin doğrudan işçiler üzerinden büyük varlıklar kazanmasını sağlayan bu sistem kapitalizmdir. Ama yoğun çalışma saatlerine ve düşük ücretler yüzünden ezilen işçiler işçiler, daha eşit ve adaletli şartlar talep etmeye başladı.

19.yy'ın önemli düşünürlerinden Marks ve Engels sosyalizm, komünizm, gibi fikirler ortaya atarken Pierre-Joseph Proudhon da yine aynı dönemde anarşizm sistemini geliştirerek kapitalizm karşısında durdu. (Proudhon, 2017) Tüm bu girişimler işçi sınıflarının desteğini aldı. İşçiler, türlü zorluklara karşı durup yaptıkları eylemler ve direnişler sayesinde bazı haklar elde ettiler. Ama ana güç hala patronlarda ve devletlerdeydi.

19. Yüzyılın ortasında yaşanmaya başlayan sosyalizm, komünizm ve anarşizm gibi fikirler, 20. yüzyılı derinden etkilemiştir: 20. yüzyılın başında sosyalist ve komünist büyük devletler kurulup anarşist ayaklanmalar yaşanmıştır. Fakat anarşist ayaklanmalar bastırılmış, sosyalist ve komünist devletlerin önemli bölümü de 20. Yüzyılın sonlarında dağılarak güçlerini kaybetmiştir.

Kısaca, yerleşik yaşamın getirdiği kapitalizm, günümüzde de olanca hızıyla devam etmektedir. Ve hiç olmadığı kadar da güçlüdür. Kapitalizm sisteminin en büyük sorunuysa, insanlığı yok edebilme potansiyelinin olması.

Bir dönem sağlığa faydalıymış gibi reklamları yapılan sigaranın sonunda sağlığa son derece zararlı olduğunun ortaya çıkması, şekerli ürünlerin obezite ve kalp sağlığı başta olmak üzere pek çok hastalığa sebep olduğunun kanıtlanması kapitalizmin korkunç potansiyeli için verilebilecek en somut örneklerden bazıları. Şirketler, bu ürünlerin insanlar için zararlı olduklarını bilmelerine rağmen sadece para kazanmak için bu ürünleri satmak için ellerinden geleni yapmaktadır. Devletlerin pek çoğuysa bu duruma bir dur dememekte, hatta bu ürünlerden vergi alarak kâr sağlamaktadır.

İşte kapitalist sistemin bu durumu, kitleleri böylesine olumsuz etkilerken gelişen teknoloji de buna bir çözüm olamamış, hatta aksine bu durumun daha da kötüleşmesine sebep olmuştur. İnsanlık, yarattığı makinelerle daha hızlı üretim ve tüketim yaparken sadece kendisine değil parçası olduğu doğaya da zarar vermeye başlamıştır. Teknolojinin kapitalizmin araçlarıyla birleşmesiyle oluşabilecek sorunların tehlike seviyesi de son derece yüksektir. Örneğin yakın gelecekte yapılabilecek bir çip ile insan beynine doğrudan müdahale edebilen bir aygıt, teorik olarak kişinin davranışlarına ve düşüncelerine yön verebilir. Buna siber köleleşme veya makineleşme diyebiliriz. Belki buna bile gerek kalmadan günümüz teknolojileriyle bu köleleşme sağlanabilir. Örneğin popüler sosyal medya uygulamalarını bazı insanlar neredeyse tüm gün takip edip tüm hayatını buna göre şekillendirebiliyor. Bunun daha ilerisi bir durumda, örneğin bir VR (Yapay Gerçeklik) uygulamasında insanın dış dünya ile bağı tamamen kopabilir, zihni ele geçirilebilir veya .

Bu olası korkunç sonların önüne geçmek için, köklü bir değişiklik yapılması gerekli gözükmektedir. Zira insanlık olarak mevcut sistemlerimizde hiçbir yenilik yapmadan yaşamaya devam edersek çok uzak olmayan bir gelecekte küresel ısınmanın, çevre kirliliğinin veya benzeri bir sorunla kendi sonumuzu getirmemiz son derece olası gözükmektedir.

1.1 Problem

İnsanlık, yeryüzünde var olduğu süreçte uygarlık ve kültür geliştirebilmiş tek canlı türü olarak karşımıza çıkıyor. İnsanlar, özellikle yaklaşık son 10.000 yılda dominant bir güç olarak doğada kendine yer bulmuş durumda. Daha önceki baskın canlı türlerinden farklı olarak insanlık, kas gücü ve yırtıcılığı sayesinde bunu başarmamıştır: Aklı ve zekâsı sayesinde geliştirebildiği bilim ve teknoloji ile bunu sağlamıştır. Ama doğayla mücadeleden gelen ilkel dürtülerin de etkisi ile insanlık, hala bilimsel ve teknolojik gelişimlerini sadece uygarlığın gelişmesi için değil; savaş aletleri, silahlar gibi yıkım araçları üretmekte de kullanmaktadır.

İnsanlığın son yüzyıldaki en büyük sorunlarından biri II. Dünya Savaşı'nda uygarlık ve insanlık dışı yaşanan gelişmelerdir: Gaz odalarında toplu katliamlar yapılması, sivillerin öldürülmesi, atom bombaları kullanılarak hem yüz binlerce insanın ve de yüzlerce canlı

türünün katledilmesi bunlardan en çarpıcı olanlarıdır. Bu korkunç savaştan sonra insanlık, bir daha böyle bir olay yaşanmaması için uğraşsa da silahlanma yarışı devam etmiştir.

Günümüzde teknoloji öyle bir boyutta ki artık insanların çoğu evlerinden dahi çıkmadan yaşamını idare ettirebilecek bir noktaya gelmiştir. Ama bu durum insanları daha teknoloji bağımlısı haline getirmiştir. Bilgisayar ve çip teknolojisi ile artık insanların bedenine bile çip yerleştirilebilmesi mümkün. Ve pek çok devlet ile firma bunun geliştirilmesi için uğraşmaktadır. Aklı ve zekası ile bu noktaya gelmiş insanlık için bu her ne kadar büyük bir sorun olarak gözükmese de aslında hızla artan makineleşme ve çip teknolojisi, propaganda amaçlı kullanılarak insanları yönlendirme ve beyinlerini yıkama aracı olarak kullanabilme potansiyeline sahiptir. Hatta bu sorun, emperyalist ve kapitalist dünyada artık devletlerin de kontrolünden çıkarak tamamen büyük şirketlerin kontrolüne geçme eğilimindedir. Bu da insanlığı potansiyel bir tam köleleşme durumuna getirebilir. Günümüzde önemli bir kitlenin sosyal mecralarda neredeyse 7/24 vakit geçirip o sosyal mecra ve ortamlara farkında olmadan aralıksız hizmet etmesinin bir sonraki safhası gibi.

1.2 Amaç

Bilim ve teknolojinin sadece insanlar için değil, doğadaki tüm canlılar için de faydaları vardır. Protez eklemler, ameliyatlar, antibiyotikler, aşılar gibi medikal araçlar tüm canlıların sağlığı için kullanılabilirken ulaşım ve iletişim araçlarının gelişmesi de yiyecek araçlarının canlılara çok daha hızla yayılarak açlık, kuraklık gibi sorunlara büyük çözümler oluşturmuştur. Oysa bunun tam tersi olarak medikal araçlar zehirli gaz yapmak için kullanılabileceği gibi, ulaşım ve iletişim araçları da uzak yerlere silah taşımak için kullanılabilmektedir.

Bu tezin amacı da teknoloji araçlarının insan bencilliği ve kapitalizm ile birleşerek oluşturabileceği olası felaketlere dikkat çekmek ve böylesi felaketlerin önüne geçilmesine katkı sağlamaktır.

1.3 Önem

Kapitalizmin egemen olduğu günümüz dünya düzeninde şirketler, insanlar ürünlerini alsın diye onları reklamlarla manipüle etmektedirler: Bu ürünler o insanların ihtiyacı olsa da olmasa da. Örneğin normal şartlarda kimsenin jelibona, şekerlemeye veya benzer bir atıştırmalığa gerçekten ihtiyacı olmadığı gibi. Hatta bu atıştırmalıkların yoğun tüketilmesi kişilerin sağlığını bozabilmektedir. Firmalar bu durumu umursamadan daha çok para kazanmak için ürünlerini satmaya devam etmektedirler. Buna en büyük örneklerden biri, günümüzde obezitenin dünya genelinde artmasındaki en büyük neden olarak atıştırmalıklar ve fast-food yiyeceklerin gösterilmesidir.

Bu durum, her şirket için geçerli olmasa da belirli bazı firmaların kazanç sağlamayı insan sağlığının önünde tuttuğu da bir gerçektir. Bu mantıktaki bir şirketin eline fırsat geçtiğinde neler yapabileceğini öngörmek güçtür. Bunun için en kötüsü düşünülerek hareket etmek gerekir. Örneğin bir firma, insanları reklamlarla ürünlerini almaya teşvik etmenin ötesine geçip onları direkt olarak kontrol etmeyi başarırsa yaşanabilecek kaos korkunç noktalara gebedir. Teorik olarak bu tarz bir distopyanın gerçekleşmesi de bilimsel açıdan pekâlâ mümkündür.

Bu tezin önemi, yakın gelecekte yaşanabilecek böylesi bir distopyayı göstererek insanları olabilecek tehlikelere karşı uyarmaktır.

1.4 Sınırlıklar

Bu eser odaklı tezin konu olarak sınırı teknolojik sorunlarla oluşabilecek distopyaları içermesidir.

Eser biçimsel olarak kısa film veya animasyon değil, belgesel türünde olacaktır.

1.5 Yöntem

Bu eser odaklı tezin kısa filmi, modern tekniklerle üretilmiş, dijital çekim tekniği ile çekilmiş bir belgesel film olacaktır.

2. BENCİL GEN TEORİSİ VE KAPİTALİZM

Küresel ısınma, aşırı nüfus artışı, hava ve çevre kirliliği, yoksulluk, kitle imha (nükleer, biyolojik, kimyasal) silahları... İnsanlık, ironik bir şekilde kendisinin yarattığı bu sorunlara çözüm aramaktadır. Peki bu kadar ciddi olan bu sorunlara neden çözüm bulunamamakta ve gezegenimiz neden her geçen gün daha kötü bir noktaya sürüklenmektedir? Bu sorunsalın cevabı için insan varlığının ne olduğunu ve kökenini iyice anlamak gereklidir.

Eski çağlardan beri insan, nereden geldiğini, ne olduğunu ve nereye gittiğini merak etmiştir. Bu konuyu öncelikle İlkçağ filozoflarının tartıştığını bilinmektedir. Ama gelişmiş beyinleri dışında ellerinde pek de bir şey olmayan insanlık, bu konuda sadece gözlemlerinin sonuçlarını ve varsayımlarını ortaya atabilmiştir. Buna rağmen özellikle Antik Yunan'da yaşamın kökeni ve evrimle ilgili ilk çıkarımlar ortaya atılmıştır. MÖ 610-547 yıllarında yaşamış Antik Yunan filozoflarından Anaksimandros bu konuda günümüz verilerine yakın tutarlı çıkarımlarda bulunmuştur: Anaksimandros, canlı yaşamın suda başladığını ve diğer canlıların da sudan değişim geçirerek geliştiğini, insanın da aynı yolu izlediğini savunmuştur. (Ateş, 2009, s. 16) Böylece tarihte bilinen ilk evrimsel sonuçlardan birine imza atmıştır. Kendisinden sonra gelen filozoflar Anaksimandros'un görüşlerine ya eklemelerde bulunarak ya da karşı çıkarak onun son derecede doğru olan çıkarımlarını devam ettirememişlerdir. Örneğin Empedokles, yaşamın hava, su, ateş ve topraktan geldiğini iddia etmiştir. (Kurtulan İ., Kartoğlu U, 1987, s. 26) Sokrates'in öğrencisi ünlü filozof Platon ise, Anaksimandros'un evrimsel düşüncesini tamamen reddetmiştir ve canlı ile cansız tüm nesnelerin ilahi olduğunu iddia etmiştir. M.Ö. 4. Yüzyılda yaşayan ve Platon'un öğrencisi olan Aristoteles ise, yaşamın cansız maddelerden gelişebileceğine inanmıştır.

Ortaçağ boyunca hakim olan din anlayışıyla insanlık, insan varlığının kökenini doğadan ayrıştırarak tamamen tanrısal olduğunu benimsemiştir. 17. yüzyıla kadar ağırlıkla bu şekilde gitmiştir. 17. yüzyılda bitki bilimci John Ray'in canlıları sınıflandırması ve 18. yüzyılda yaşamış doğa bilimci Carolus Linneaus'un katkıları ile evrim teorisinin altyapıları oluşmaya başlamıştır. (Kurtulan İ., Kartoğlu U, 1987, s. 26, 27) Modern

anlamda canlıların kökeni ve evrim kuramını ilk ortaya atan isim, Fransız doğa bilimci Jean Baptiste De Monet Lamarck olmuştur. Lamarck'ın evrim anlayışına göre Dünya'daki canlıların kökeninin Tanrı olduğunu iddia etmiştir. Ama Lamarck'ın teorisine göre canlılar değişmektedir. Bu değişim de çevre etkileriyle meydana gelmektedir. Buna göre zürafaların boynu ağaçların yukarısındaki besinlere ulaşabilmek için uğraş verdiği için uzamıştır. Lamarck'a göre bir organ veya uzuv yeterince kullanılınca gelişir ve sonraki jenerasyonlara aktarılır: Evrim de bu şekilde gerçekleşir. (Lamarc, 1914) Fakat Lamarck'ın evrimsel çıkarımları sonra yapılan pek çok bilimsel araştırmada çürütülmüştür. Yine de sistemli bir şekilde bir evrim kuramı oluşturması önemli bir adım olmuştur.

İnsan varlığının ve hatta yeryüzündeki tüm canlıların kökeni hakkında en doğru çıkarımı ilk kez ünlü İngiliz biyolog Charles Darwin, 1859'da çıkardığı Türlerin Kökeni kitabı ile ortaya atmıştır. Aslında aynı dönemde İngiliz doğa bilimcisi Alfred Rüssel Wallace da Darwin ile hemen hemen aynı sonuçlara ulaşmıştır. (Ateş, 2009, s. 28) Hatta makaleleri 1858 yılında birlikte okunmuştur. Fakat Darwin'in araştırmalarının geçmişi ve kuramının derinliği daha fazladır. Ve 1859'da Darwin'in Türlerin Kökeni adlı kitabı yayınlanınca modern evrim teorisi artık Darwin ismi ile anılır olmaya başlamıştır.

Darwin, kendisinden yaklaşık 2.500 yıl önce Antik Yunan'dan Miletli Anaksimandros'un öngördüğü evrim kuramını en mükemmel haliyle oluşturmayı başarmıştır. Ve böylece ilk defa insan dahil tüm canlıların kökeni konusunda tamamen bilimsel bir kuram oluşmuştur. Darwin'in teorisinin genel anlamdaki doğruluğu, bilimsel araştırmalarla her fırsatta kendini ispat etmesiyle önemlidir. Buradaki en önemli kısım, Darwin'in teorisini diğerlerinden ayıran en büyük özellik doğal seçilim yasasıdır. (Darwin, 2012) Lamarck'ın teorisi ile de en temelde ayrıldıkları nokta bu olmuştur. Örneğin Lamarck'a göre zürafaların boynu ortama adapte olmak için fazla kullanılmaktan uzamaya başlamıştır. Ama Darwin'in doğal seçilim ilkesine göre durum böyle değildir. Zürafaların kısa boyunlu eski atalarının çoğu, bulundukları bölgede yeterli besine ulaşamadığı için ölmüştür. Ancak, aralarında uzun boylu olanlar ağaçlara uzanabilip hayatta kalmıştır. Böylece hep daha uzun olanların nesiller boyu hayatta kalmasıyla yeni bir tür olan zürafalar oluşmuştur. Kısaca doğanın yasası acımasızdır:

Ya adapte olursunuz ya da yok olursunuz. Darwin, bu eserinde canlıların kökeni konusunda şunları söylemektedir:

> Örnekseme (*analogy*) bir adım daha ilerlememi, yani, bütün hayvanların ve bitkilerin bir tek köken-biçimden türemiş olduğuna inanmamı sağlar. Ama örnekseme yanıltıcı bir kılavuz olabilir. Bununla birlikte bütün canlıların kimyasal bileşiminde, gözesel yapısında, gelişim yasalarında, zararlı etkilere karşı duyarlıklarında ortak olan yanları çoktur. Öyle ki, aynı ağının hayvanlardaki ve bitkilerdeki etkisinin çoğu zaman aynı olduğunu, ya da mazı sineğinin salgıladığı ağının yaban gülünde ve meşede aykırı gelişimlere yol açtığını görüyoruz. Bütün organik varlıklarda –belki çok aşağı olan bazıları ayrı tutulursa– eşeysel üremede köklü bir benzerlik vardır. Bugün bildiğimiz kadarıyla, embriyon keseciği hepsinde aynıdır. İki ana bölümü –yani, hayvan ve bitki âlemlerini– bile ele alsak, belirli aşağı biçimler öylesine arada kalmaktadır ki, doğa bilginleri onları hangi âleme koyacaklarını tartışıp durmaktadırlar. Prof. Asa Gray'in belirttiği gibi, "aşağı deniz yosunlarının sporları ve öbür üretken parçaları önce hayvansal ve sonra açıkça bitkisel bir varlık göstermektedir". Bundan ötürü, böyle arada kalan bir biçimden, hem bitkilerin ve hem de hayvanların türeyebilmiş olması, doğal seçme ve ıranın ıraksaması ilkelerine göre inanılmaz görünmemektedir; ve böyle olduğunu kabul edersek, yeryüzünde yaşamış ve yaşayan bütün varlıkların bir tek ilk-başlangıç (*primordial*) biçimden türemiş olabileceğini de kabul etmeliyiz. Ama bu çıkarsama özellikle örneksemeye dayanmaktadır, ve kabul edilip edilmemesi önemli değildir. Kuşkusuz, Bay G.H. Lewes'in ileri sürdüğü gibi, yaşamın başlangıcında farklı birçok biçim de ortaya çıkmış olabilir; böyle olduysa, onlardan ancak birkaçının değişiklik geçirmiş döller bıraktığı sonucuna varabiliriz. Çünkü memeliler, eklemliler (*Articulata*) vb. büyük grupların her birinin üyeleriyle ilgili olarak belirttiğim gibi, her gruptaki bütün üyelerin bir tek atadan türemiş olduğunu gösteren kesin kanıtlar, onların embriyolojik ıralarında, kökendeş (*homologous*) ve güdük organlarında vardır." (Darwin, 2012, s. 655,656)

Türlerin Kökeni'nin ilk yazıldığı tarihten günümüze kadar gelen süreçte başta gen bilimi olmak üzere artan bilimsel gelişmeler, gerçekten de yeryüzündeki tüm canlıların kökeninin aynı olduğunu doğrulamış durumda. Binlerce yıldır süre gelen nereden geldiğimiz ve ne olduğumuz sorusu böylece Darwin sayesinde bilimsel olarak cevaplanmıştır.

İnsanlar da, tıpkı günümüzdeki diğer canlıların olduğu gibi çevreye adapte olup kendi neslini devam ettirerek hayatta kalabilmiştir. Hayatta kalmak ve neslini devam etirmekse bencil davranışlardandır. Örneğin hayatta kalmak için besine ihtiyaç duyan insan, çeşitli bitki ve hayvanları tüketerek varlığını sürdürmektedir. Eğer insan, bencilce bir şekilde başka canlıları yok etmezse hayatta kalamayacaktır. Bu, sadece insanlarda değil, gözlemleyebildiğimiz hemen hemen tüm hayvansal canlı türlerinde de aynı şekildedir. Hatta bunun çok kapsamlı bir teorisi de geliştirilmiştir. Bunu yapan kişi de, ünlü evrim biyoloğu Prof. Dr. Richard Dawkins'ten başkası değildir. Dawkins, 1976'de yazdığı "Bencil Gen" adlı kitapla Bencil Gen Teorisi'ni tüm dünyaya tanıtmıştır. Buna göre tüm canlıların davranışlarının kökeninde genlerimiz belirleyici olmaktadır. "Herhangi bir bireyi yapan gen bileşimi kısa ömürlü olabilir ancak genlerin kendileri uzun ömürlü olmaya yatkındırlar." (Dawkins, 2007, s. 47)

Özellikle gelir adaletsizliği yarattığı için sıklıkla eleştirilen günümüzdeki en yaygın sistem olan kapitalizm, aslında bencil doğamızın bir yansıması gibi gözükmektedir. Bu ilişkiyi daha detaylı verebilmek için bu iki kavrama da detaylıca göz atmakta fayda vardır.

2.1 Bencil Gen Teorisi

Bencil Gen Teorisi'ni, İngiliz Biyolog Richard Dawkins 1976 yılında yazdığı *Gen Bencildir* adlı kitabı ile ortaya atmıştır. Kitap, evrimin doğal seçilim yasasını gen merkezli bir bakış açısı ile açıklamaya girişmiştir.

Richard Dawkins, Bencil Gen Teorisi'ni yaratırken ilham aldığı en önemli eserlerden biri, Amerikalı evrim biyoloğu George C. Williams'ın 1966'da çıkardığı Adaptation and Natural Selection (Adaptasyon ve Doğal Seçilim) adlı kitabı olmuştur. (Williams,

1996) Dawkins, Williams'ın Adaptation and Natural Selection eserindeki gen merkezli doğal seçilim konseptini alıp onu bir teoriye dönüştürmüştür.

Doğal seçilime göre canlılarda bireyin mi yoksa türün mü daha öncelikli olduğu konusunda pek çok kez tartışmalar olmuştur. Bunun üzerine araştırmalar yapılmış ve pek çok fikir ortaya atılmıştır. Richard Dawkins ise her iki görüşü de reddederek doğal seçilimin temelinde bireyin veya türün değil, genlerin olduğunu savunmaktadır. Dawkins, tezini şu cümlelerle ifade etmektedir:

> Kullanacağım temel düşünce, yüzyılın başlarında, genler-öncesi günlerde A. Weismann tarafından öngörüldü: Weismann'ın "germ- plazmanın süreğenliği" doktrini. Şunu savunacağım: Temel seçilim birimi -ve bu arada kendi çıkarımız- ne tür ne de gruptur; hele birey kesinlikle değildir. Gendir; yani kalıtım birimidir. Kimi biyologlara bu, başlangıçta çok uç bir görüş gibi gelebilir. Umuyorum ki, ne demek istediğimi anladıklarında, alışık olmadığımız bir tarzda ifade edilmiş olsa bile, bu tezin aslında Ortodoksça olduğunu kabul edeceklerdir. (Dawkins, 2007, s. 26,27)

Richard Dawkins, teorisini ispat edebilmek adına evrenin başlangıcına, yani yaklaşık 13.8 milyar önce gerçekleşen "Büyük Patlama"ya kadar gitmiştir. Atom ve moleküllerin yapılanması ile canlı yaşamın ilk dönemlerindeki yapılanmasını karşılaştırarak bu konuda önemli çıkarımlarda bulunmuştur.

Yine Dawkins, doğal seçilimin temelinde olan "en uygun olan canlı hayatta kalır" yasasının aslında evrendeki tüm nesneler için kullanılabileceğini ifade etmektedir. Dawkins'in çıkarımına göre evren, kararlı nesnelerden oluşmaktadır. Örneğin etrafta sıkça gördüğümüz nesneler ile onları oluşturan atomlar ve moleküller kararlıdır. Zaten kararsız olsalar var olamazlardı. Dawkins'in, kararlılıkla kast ettiği şey, bir atom veya molekül topluluğunun Büyük Patlama'dan sonra gözlemlenebilmesi, varlığını devam ettirebilecek bir yapı içine girebilmesi, hatta bizim isim verebileceğimiz kadar süredir ortalarda olmasıdır. Yıldız sistemimizin temelindeki güneş, gezegenler, denizler,

okyanuslar, dağlar… Bunlar hep kararlı atom ve moleküllerin oluşturduğu nesnelerdir. Evren, bu tip kararlı nesnelerden oluşmaktadır.

Tabii burada kısaca antimaddeden de bahsetmek gereklidir. Antimaddenin maddeden tek farkı, atom altı parçacıklarının enerji yüklerinin bildiğimiz maddelerin tam tersi olmasıdır. Şöyle ki, bildiğimiz atom yapısında elektron eksi, proton artı yüklü, nötron ise yüksüz bir atom altı parçacıktır. Antimaddede ise elektron yerine pozitron adlı artı yüklü bir parçacık vardır ve proton yerine ise antiproton adlı eksi yüklü bir parçacık bulunmaktadır. Nötron yerine de antimaddede antinötron bulunmaktadır. (Close, 2009) Normalde, büyük patlama ile evren oluşurken madde ve antimadde eşit derecede yayılmış olması gereklidir. Ama bildiğimiz evrende ilginç bir şekilde antimaddeye hiç rastlamıyoruz. Normalde antimaddeden oluşan gezegenler, meteorlar, yıldızlar gözlemleyebiliyor olmalıydık. Günümüzde evrende antimadde gözlemleyemiyor olmamızın nedenini bilmiyor olsak da, bu makalede bahsedilen madde ve atom yapılarının sadece normal maddeyi içerdiğini belirtmek önemlidir.

Dawkins, maddenin kararlı yapılar kurması konusunda şunları söylemektedir:

> Tuz kristalleri küp şeklini almaya yatkındır çünkü bu, sodyum ve klorür iyonlarını paketlemek için en kararlı yoldur. Güneşte, bildiğimiz en basit atomlar olan hidrojen atomları, helyum atomları oluşturmak üzere birleşirler, çünkü oradaki koşullar altında helyum şekillenmesi daha kararlıdır. Daha da karmaşık başka atomlar tüm evrende oluşmaya devam ediyorlar; günümüzde kabul gören kurama göre de, evreni başlatmış olan "big bang" ile oluşmuşlardı. Dünyamızdaki elementlerin kökeni de budur. (Dawkins, 2007, s. 28)

Cansız atomların ve molekül yığınlarının kararlı olarak gözlemlenebilmesi, bir arada kalabilmesi canlı hayatın oluşumunda da bilimsel olarak büyük bir çıkarımlar sunuyor. Canlı yaşamın temelinde olduğunu bildiğimiz moleküller, doğada var olan kararlı atomların birleşmesi ile meydana gelip başka türde farklı bir yapı oluşturabilmektedirler: Yani canlı yaşamı. Sadece bu bile, canlı yaşamın aslında ne denli cansız nesnelere bağlı olduğunu göstermektedir. Moleküler yapıda cansız bir

nesne ile canlı bir varlık arasındaki fark, bu düzlemde birbirine son derece yakın özellikler göstermektedir.

Bununla beraber cansız nesnelerin aksine Dawkins, insanı oluşturan tüm molekülleri bir araya getirip bunları ne kadar karıştırırsak karıştıralım, insan yapısını elde edemeyeceğimizi söylemektedir. Bunun Darwin'in doğal seçilim yasası olmadan mümkün olmayacağını belirtmektedir.

Maddeden canlı yaşama geçişte Dawkins, canlı yaşamın en ilkel oluşumunda Dünya'nın ilk zamanlarına kadar gidiyor. Okyanusların ilk oluşmaya başladığı dönemde organik moleküllerin rastlantısal olarak nasıl oluşabileceğini şu cümlelerle anlatıyor:

> Bir yerlerde, rastlantısal olarak, dikkate değer özellikleri olan bir molekül oluştu. Buna *Eşleyici* adını vereceğiz. Bunun ortalıktaki moleküllerin en büyüğü ya da en karmaşığı olması gerekmiyordu, ama kendi kopyalarını yaratabilmek gibi olağandışı bir özelliği vardı. Bu rastlantının oluşma olasılığı pek fazla gibi görünmeyebilir; öyleydi de... Gerçekleşme olasılığı çok düşüktü. Bir insan yaşamı ele alındığında, çok düşük olasılıklar pratik amaçlar için olanaksızdır, denebilir. Spor Toto'da büyük ödülü hiçbir zaman kazanamamamızın nedeni budur. Ancak, neyin olanaklı neyin olanaksız olduğu konusunda insanca tahminler yaparken, yüzlerce milyon sene ile uğraşmaya alışkın değiliz. Eğer yüzlerce milyon sene boyunca her hafta Toto kuponu doldurursanız, birçok kez büyük ödül kazanabilirsiniz. (Dawkins, 2007, s. 32)

İlkel yaşam yeryüzünde bu şekilde başlamışken, Dawkins'in Eşleyici adını verdiği ilk canlılar, genlerin ilk örnekleridir aynı zamanda. Onların basit kopyalama özelliği, farklılaşmaya da meyilliydi. Dawkins'in tabiriyle nasıl ki bir fabrikada seri ürünlerden bazıları ender olarak hatalı çıkabiliyorsa, genlerde de kopyalanma sırasında ender olarak hatalar oluşabiliyordu. Bu hatalar genellikle zararlı olsa da istisnai olarak faydalı olabiliyordu. İşte bu kopyalanma ve ender olan farklılaşmalar ile milyonlarca yıl içinde genler ilk hücreleri, ilk bakterileri ve ilk virüsleri oluşturmaya başladı. Zamanla da ilk bitkiler ve ilk hayvanlar meydana geldi. Dawkins'e göre, insan da dahil olmak üzere tüm hayvanlar ve bitkiler genleri korumakla görevli devasa yapılardan, yaşamkalım

makinelerinden başka bir şey değil. Düşünme, plan yapma, geleceği için endişe duyma gibi özellikleri olmasa da genlerin çok temel, ilkel bir özelliği ve amacı var: Çoğalma.

Peki bu yaşamkalım makineleri nasıl, ne şekilde ve ne tür zorunluklarla oluştu? Bu konuda Dawkins şunları söylemektedir: *"Yaşamkalım makineleri, genleri rakiplerinin kimyasal saldırılarından ve moleküllerin gelişigüzel bombardımanlarının zararlarından koruyan edilgen kaplar olarak işe başladılar; bir çeşit duvar sağlamaktan öte bir fonksiyonları da pek yoktu."* (Dawkins, 2007, s. 81)

Dawkins'in tabiriyle bilimde ve sanatta gelişmiş olan, uygarlıklar kurmuş insanlık dahil tüm makro organizmalı canlılar; genleri koruma görevi güden birer duvar, makineden başka bir şey değil. Dawkins, yaşam kalım makineleri ile genlerin ilişkisi hakkındaki çıkarımları da şu şekildedir: "Bizler yaşamkalım makineleriyiz, genler adıyla bilinen bencil moleküllerini körü körüne korumak için programlanmış robot araçlarız. Beni hâlâ şaşkınlığa sürükleyen bir gerçek bu; yıllardır bilmeme karşın, hiçbir zaman tam alışamadım." (Dawkins, 2007, s. 5)

Peki yapıtaşımızın temeli olan genlerimizi bu kadar özel kılan nedir? Neden biz makineleriz de genler değil? Dawkins bunu genlerin çok uzun ömürlü, hatta belli açılardan ölümsüz olmasına bağlamaktadır: "Genler ölümsüzdür, daha doğrusu, ölümsüz yakıştırmasına yaklaşabilen genetik varlıklardır. Bizler, dünya üzerindeki bireysel yaşamkalım makineleri, yalnızca 10-20 yıl daha yaşamayı umabiliriz. Dünyadaki genlerin yaşam süresi ise binlerce, milyonlarca yıl ile ölçülmelidir. " (Dawkins, 2007, s. 62)

Genler sadece çoğalmak ve kendini korumak için evrimleşerek ilerlerken onun yaşamkalım makinelerinden insanlar da bu genleri bilinçli veya bilinçsiz olarak bencil bir şekilde korumaya adamış durumdadır. İnsanların üreme güdüsüyle karşı cinsle ilişkiye girme isteği, bunun sonucunda oluşan çocuklarını uzun yıllar bakıp büyütmesi, miraslarını onlara bırakarak geleceklerini garantiye almaları buna gösterilebilecek en iyi örneklerdendir. Yine insanlar dış tehlikelere karşı kendisini ve genetik olarak kendisine yakın aile bireylerini korumak için hep isteklidirler. Aile kavramının önemi, toplumdaki yeri de yine genleri koruma güdümüz ile açıklanabilir. Bununla birlikte doğal seçilim de kişinin soyunu devam ettirebilmek için bencilce kendisini ve aile bireylerini korumaya

meyilli olduğunu söylemektedir. Bu durumda fedakârlık kavramı, başlı başına bu teorilerle çeliştiği düşünülebilir. Sadece insanlarda değil, daha pek çok canlı türünde ender de olsa fedakarca davranışlar gözlemlenebilmektedir. Bu konuda Illinois Wesleyan Üniversitesi'nden Kyle O'Shea'nin Charles Darwin ve onun Evrim Teorisi üzerine söyledikleri önemlidir.

> Evrimin babası Charles Darwin, gerçek fedakarlığın nesiller boyu devam edemeyeceği fikrinin önemli bir savunucusuydu. Doğal seçilim teorisi, organizmaların yalnızca kendi hayatta kalmalarına fayda sağlıyorsa belirli şekillerde davrandığını belirledi. Bu şekilde, türlerin hayatta kalabilmeleri için bencil olmaları gerektiğinden, tüm davranışlar bir dereceye kadar bencillik içermelidir. Bal arıları bir tür olarak hayatta kalmalarını sağladığı için avcıları sokar. Öte yandan insanlar, hayatta kalmaktan başka şekillerde de başkalarına yardım etmek için motive olurlar. Bir kişi, evsiz bir adama "Çünkü yapılacak doğru şey bu" diye para verebilir; böyle bir nedenle bir şey yapmak duygusal olarak tatmin edici olarak kabul edilebilir. Eylem iyi bir eylem olarak kabul edilebilse de, özgecil olarak kabul edilemez, çünkü para verme kararında en azından bir miktar kendini gerçekleştirme söz konusudur. Darwin'in Türlerin Kökeni'nde açıkladığı gibi, "Doğal seleksiyon hiçbir zaman bir varlıkta kendisine zararlı bir şey üretmeyecektir, çünkü doğal seleksiyon yalnızca ve her birinin iyiliği için hareket eder. Paley'nin belirttiği gibi, hiçbir organ oluşmayacaktır. Acı vermek ya da sahibine zarar vermek amacıyla: Darwin'e göre, doğal seleksiyon özgeciliğin doğada zaman içinde sürmesine izin vermez, çünkü bir türe zarar verir ve muhtemelen neslinin tükenmesine neden olur. İnsan, mutluluğu ve geçimi pahasına hayır kurumlarına özverili bir şekilde para bağışlamayacak. (O'Shean, 2012, s. 26,27)

Bilimsel olarak bakıldığında hem doğal seleksiyon hem de Bencil Gen Teorisi kapsamında insanlar da dahil olmak üzere tüm canlıların genel olarak bencil yapıda olduğu elimizdeki verilerle kanıksanamaz bir gerçek olarak karşımıza çıkıyor. Fakat bildiğimiz en zeki canlı türü olarak varsayılan, uygarlıklar kurmayı başarabilmiş yeryüzündeki yegâne canlı türü insan, bunu bir adım daha öteye taşımayı başardı. Bunu da kapitalizmi yaratarak yaptı.

2.2 Kapitalizm

Kapitalizm, terim olarak bakıldığında aslında açıklaması kolay olmayan bir sistemdir. Ekonomik bir sistem gibi gözükmesine rağmen sosyal hayatı ve siyaseti de etkilediği için çok daha geniş kapsamlara çekilebilmektedir. Yine de kapitalizm kavramını açıklamaya çalışırsak, bu kavramı ilk ortaya atan kişi ile başlamak daha sağlıklı olacaktır. İskoçyalı ekonomist ve düşünür Adam Smith, kapitalizmi ilk tasvir eden kişi olarak bilinir. Adam Smith, kapitalizmi "Doğal özgür sistem" (Smith, 2007, s. 533) olarak tasvir etmiştir. Bir başka düşünür Karl Marx ise kapitalizmi, kişileşmiş sermaye olan kapitalistin emeği, artı değer üretmeye zorladığı ve kapitalistin bu artı değere el koyduğu bir sömürü sistemi olarak tanımlamıştır. (Gençoğlu, 2020) Biri optimist biri karamsar olan bu yaklaşım konusunda tartışma günümüzde de devam etmektedir.

> Kapitalizm tartışmalı bir kavramdır. Birçok akademisyen bundan kaçınır. Bir eleştiri terimi olarak ortaya çıktığı ve onlarca yıldır bu şekilde kullanıldığı için onlara fazla polemik gibi görünür. Terim farklı şekillerde tanımlanır ve sıklıkla hiç tanımlanmaz. Bu terim çok şeyi kapsıyor ve tarif etmesi zor.(Kocka, 2016, s. 1)

Yine de genel hatlarıyla kapitalizmin ne olduğunu açıklamak gerekirse, şu şekilde özetlenebilir: Kapitalizm, en basit şekliyle büyük oranda kâr elde etmek amacıyla üretime, mal ve hizmetlerin değişimine yönelik, özel mülkiyete ve sermaye kullanımına dayanan bir ekonomik sistemdir. (Gençoğlu, 2020)

Kapitalist sistemin nasıl ortaya çıkığını anlamak için insanlık tarihine göz atmak gereklidir. Çünkü Kapitalizm denen sistemi insanlık yaratmıştır ve insanlığı, yaşadıklarını, geçirdiği süreçleri anlamadan kapitalizmi anlamak da mümkün olamayacaktır.

Yaklaşık 300.000 yıllık yaşamı boyunca insanlık, doğayla iç içeydi ve doğanın bir parçasıydı. (Hublin ve Ben-Ncer, 2017) Göçebe bir hayat biçimiyle avcı ve toplayıcı bir hayat yaşadı. (Lee ve Daly, 1999) Bu yaşam biçiminde avcılık ve toplayıcılık ile elde edilen besinler toplum içinde eşit olarak paylaştırılır, herkes eşit bir şekilde tüm kazançtan faydalanırdı. Zaten aksi istense de çok mümkün değildi zira besinleri uzun

süre saklayacak bir teknoloji henüz geliştirilmemişti: Avlanan veya toplanan yiyecekler hızlı bir şekilde bozuluyordu. Tüm topluluğa eşit bir paylaşım yapmaksa en mantıklı çözümdü. Tabii burada avlanan veya toplanan yiyeceklerin en iyilerinin toplum liderine ve ailesine gidip gitmediği konusunda elimizde net veriler bulunmamaktadır. Böyle olsa da kimse aç kalmıyordu. Veya aç kalınıyorsa herkes aç kalıyordu. Bu yapıyı Marx ile beraber pek çok eser vermiş olan ünlü Alman düşünür Engels, İlkel Komünizm diye adlandırmıştır. (Engels, 2010)

Bu İlkel Komünist yapı, yaklaşık 12.000 yıl önce iklimin ılımanlaşmaya başlamasıyla hızla değişmeye başladı. (Gowdy, 2020) Havanın ısınmaya başlaması ile hayvanlar yer değiştirmeye başladı ve mevcut bitki örtüsünün de bu iklim değişikliğine adapte olma süreci yüzünden avcılık ve toplayıcılık zorlaştı: Buna karşın iklimin ılımanlaşması ile verimli tarım alanlarını arttı ve böylece insan toplulukları da yavaş yavaş yerleşik yaşama geçerek tarım yapmaya başladı. İnsanlık, yerleşik yaşama geçip tarım ve hayvancılık yapan bir toplum yapısına evrilmeye başlayınca da verimli toprağa sahip olma, hayatta kalmak için büyük öneme kavuştu. Bu da tarihte ilk defa bir mülke sahip olmanın avantajını artırdı.

Aynı zamanda yerleşik yaşam ile birlikte yiyecek bulmak için tüm gün avcılık veya toplayıcılık yapmaya gerek kalmadı, besinler üretilebildiği için besin bulmak çok daha kolaylaştı ve böylece insanlar başka şeyler yapmak için vakit bulmaya başladılar. İşte bu sayede bilim, sanat, teknoloji çok hızlı bir şekilde gelişmeye başladı: Bu da ilk uygarlıkların ortaya çıkmasına zemin hazırladı. Ama aynı zamanda tarımsal gıdaları stoklamanın kolaylığı, verimli toprak sahibi olmanın avantajları insanlar arasında eşitsizlikler yaratmaya başladı. Bu da kapitalizmin tohumlarının atılmasına neden oldu. İnsanlık sadece avcı ve toplayıcı yapıdan tarım toplumuna geçmemiş, aynı zamanda ilkel de olsa komünist bir yapıdan kapitalist bir yapıya doğru evrilmeye başlamıştı. Yazar Arthur Jackson, tam da bu konuda şunları söylemiştir: “Bu iki savaşan fraksiyon arasında (komünizm ve kapitalizm), 10.000 yıldan fazla bir süredir insan kültürü ile çalışan sistem Kapitalizm oldu.” (Jackson, 2007, s. 90)

Ama modern anlamda kapitalizminin ortaya çıkışı öyle çabuk olmadı. Antik Mısır, Yunan ve Roma uygarlıkları ticaret, vergi ve toplumsal yapı olarak sistematik

kapitalizmin öncü örneklerini göstermiştir denilebilir. (Goldman, 2013) Roma İmparatorluğu'nun dağılması ile onu Avrupa'da Feodal sistem izledi. Bu yapıda da soylular ve din adamları zengin sınıfı oluşturuyordu ve böylece ilkel kapitalist anlayış devam ediyordu.

Modern anlamda Kapitalizm ise 16. yüzyıldaki sömürgecilik hareketleri ile başlamış, 18. yüzyılda başlayan Sanayi Devrimi ile hızla artmıştır.

> 16. yüzyılın ikinci yarısında Batı Avrupa'ya sömürgecilik yoluyla akan sermaye birikimi sonucunda ortaya çıkan kapitalizm, kısa sürede tüm dünyada hâkimiyetini ilan etmiştir. Yüzyıllar boyunca hem kendisi dönüşmüş hem de diğer toplumsal süreçleri dönüşüme uğratmıştır. Daha önce var olmayan üretim, dolaşım ve dağıtım süreçlerini yeniden inşa etmiş, yeni teknolojilerin gelişi- minin motoru olmuş, toplumsal hayatın her alanını hızlı ve köklü bir dönüşüme uğratmıştır. Yüzyıllar süren tarihi boyunca yeni düşünce biçimlerini, yaşam tarzlarını ve iktisadi ilişkileri üretmeyi sürdürmüş, kendisini her seferinde yeniden ve yeniden dönüştürmüştür. Zaman içinde iktisadi koşullar toplumsal süreçler farklı biçim ve evrelerle anılsa da ekonomik sistemin adı her zaman kapitalizm olarak kalmıştır." (Gençoğlu, 2020, s. 238)

Sanayi devrimi ile birlikte gelen seri üretim yapabilme gücü(işveren), seri üretim için gerekli olan insan gücü (işçi sınıfı) ve onu yine tüketiciye (işçi, memur, çiftçi, vb.) sunan yapı modern kapitalizmin sosyal biçimini oluşturdu. Devletler, işverenlerden vergi alabildiği ve onlar sayesinde istihdam sorunu azaldığı için modern kapitalizmi destekliyordu. Bu yüzden kapitalizm sadece bir ekonomik sistem değil, aynı zamanda sosyal ve politik de bir sistem haline de geldi. Günümüzde de dünyanın geneli bu sistemi kullanmaktadır.

Fakat kapitalizm için mükemmel bir sistem demek güçtür. Onun en sorunlu yanlarından biri, işveren ile işçi arasında ciddi bir eşitsizlik yaratmasıdır. Karl Marx, ünlü eseri Kapital'de bu durum hakkında şunları söylemektedir:

> Kapitalist üretim biçiminin egemen olduğu her ülkede, sözleşmeyle belirlenen süre içeresinde, emek-gücü kullanılmadan önce ödemenin yapılmaması bir gelenektir, örneğin her hafta sonunda ödenir. Bunun için, her zaman, emek-gücünün kullanım-değeri, kapitaliste avans olarak verilir: Emekçi, henüz karşılığını almadığı emek gücünün satın alıcı tarafından tüketilmesine izin vermekte ve her yerde kapitaliste kredi açmaktadır. (Marx, 2003, s:162)

Kapitalizmin yarattığı eşitsizlik sadece bununla da bitmemektedir. İşveren ve işçi sınıfı arasındaki alım gücü farkı çok açıktır. Örneğin bir işveren ekonomik gücü ile onlarca malikane alıp, en pahalı yiyecekleri tüketip en pahalı eğlencelerden yararlanabilirken işçisi bırakın eğlenceyi veya lüks zevkleri, barınabileceği bir ev almakta güçlük çekebilmekte, kirasını ve faturalarını ödemekte zorlanabilmektedir.

Bunun yanında işçiler arasında da ekonomik farklar vardır. Kimi işveren ve firmalar çalışanlarına daha çok maaş verirken kimi çok daha az vermektedir. Böylece çalıştığı sektöre bağlı olarak çalışanlar arasında da ciddi bir maddi uçurum oluşmuştur. Sistem bu eşitsizliğe rağmen ilerleyebilmektedir. Bunun en temel sebebi de bencilliktir. Her ne kadar düşük ücret alan işçi sayısı fazla olsa da yöneticisi daha yüksek maaş almaktadır. En düşük ücret alan işçi de bir gün yönetici olabilme, hiç değilse terfi alabilme umudu veya işsiz kalma korkusu ile genellikle yaşadığı sıkıntılara göğüs germektedir. Bu da işverenlerin ve firmaların işine gelmektedir çünkü düşük işçi masrafı ile daha çok kar sağlayabilmektedirler. Böylece insanlığın bencil yapısı kapitalizm içinde gelişerek doruk noktalarına ulaşmıştır.

Fakat kapitalizmin bencilliğinin sınırları sadece gelir adaletsizliği ile de sınırlı değildir. Kapitalist bencillik aslında daha başka, çok daha ciddi sorunlar doğurmaktadır: Bu da insan sağlığı ve özgürlüğüdür.

2.2.1 Kapitalizmin insan sağlığına etkileri

Kapitalist bencil anlayış, insan sağlığını ciddi ölçüde tehdit etmektedir. Bunun sebebi de kapitalizmin kar odaklı bir yapıda olmasında saklıdır. İş sahipleri veya büyük ölçekli firmalar, ürettiği bir ürünü satarak para kazanmak istemektedir. Fakat bunun insan ihtiyacına uygun olup olmaması önemli değildir. Öyle ki, firmalar insan sağlığına

zararlı, bağımlılık yaratıcı maddeler de satabilmektedirler. Örneğin firmalar, insanların hiç ihtiyacı olmayan atıştırmalıklar satmaktadırlar. Bu atıştırmalıkların çoğunda ise hem uzun raf ömrü hem de lezzetli olması için katkı maddeleri kullanılmaktadır. Bunların fazla tüketiminin insan sağlığına ciddi zararları vardır. (Cebioğlu ve Önal, 2018) Besin değeri düşük, kalorisi yüksek bu tip atıştırmalıklar hem seri olarak ucuza üretilebilmekte hem de bu ürünlerden yüksek kar sağlanabilmektedir. Oysa bu atıştırmalıkları tüketmeden bir insan çok daha sağlıklı yaşayabilmektedir.

Bu atıştırmalıklar ile birlikte şekerli içecekler, içerdiği yüksek kalori ile pek çok kişide, özellikle de çocuklarda obeziteye neden olabilmektedir. Reklam kampanyalarının da etkisi ile (her ne kadar bu yiyecek ve içecekler zararlı olsalar da) insanlar bunları tüketmektedir. (Karaçor, Tuncer ve Bulduklu, 2018)

Elbette devletler kendi vatandaşlarının sağlığını böylesine tehlikeye atan ürünler için tedbirler almaktadır. Fakat bu önlemler yeterli olmadığı gibi bu tedbirler genellikle ürünlerin arkadaşında veya altında verilen küçücük yazıların ötesine geçememektedir. Bunun temel sebebi devletlerin bu ürünlerden vergi alması ve bu yüzden ekonominin iyi işlemesi için buna göz yummasıdır.

Bu atıştırmalıkları tüketen insanlar obezite veya başka bir sağlık sorunu ile karşılaştığında da bu sefer hastane, ilaç, diyetisyen masraflarıyla baş etmek zorunda bırakılmaktadırlar. Bu da işverenlere oranla çok daha düşük kar sağlayan çalışanların daha büyük geçim sıkıntısına düşmelerine sebep olmaktadır. Böylelikle de sağlık sistemi, insan hayatını ön planda tutması gerekirken kapitalist yapı içinde ciddi kar sağlayan bir sektör haline gelmiştir.

Yakın tarihte insan sağlığına çok daha ciddi zararları olan ürünler satılmış durumdadır. Sigara buna verilebilecek en iyi örneklerdendir. Bilimsel veriler ışığında 1950'lerde sigara kullanımının kanserle ilişkilendirilmesinin ardından sigara firmaları, buna karşı savaş açmıştır. (Brandt, 2012) Ürünlerinin insan sağlığına zararlı olduğunu kabul etmeyi reddetmiş, bilimsel verileri halkın gözünde adatıcı ve yanıltıcı gösteren kampanyalar yapmışlardır:

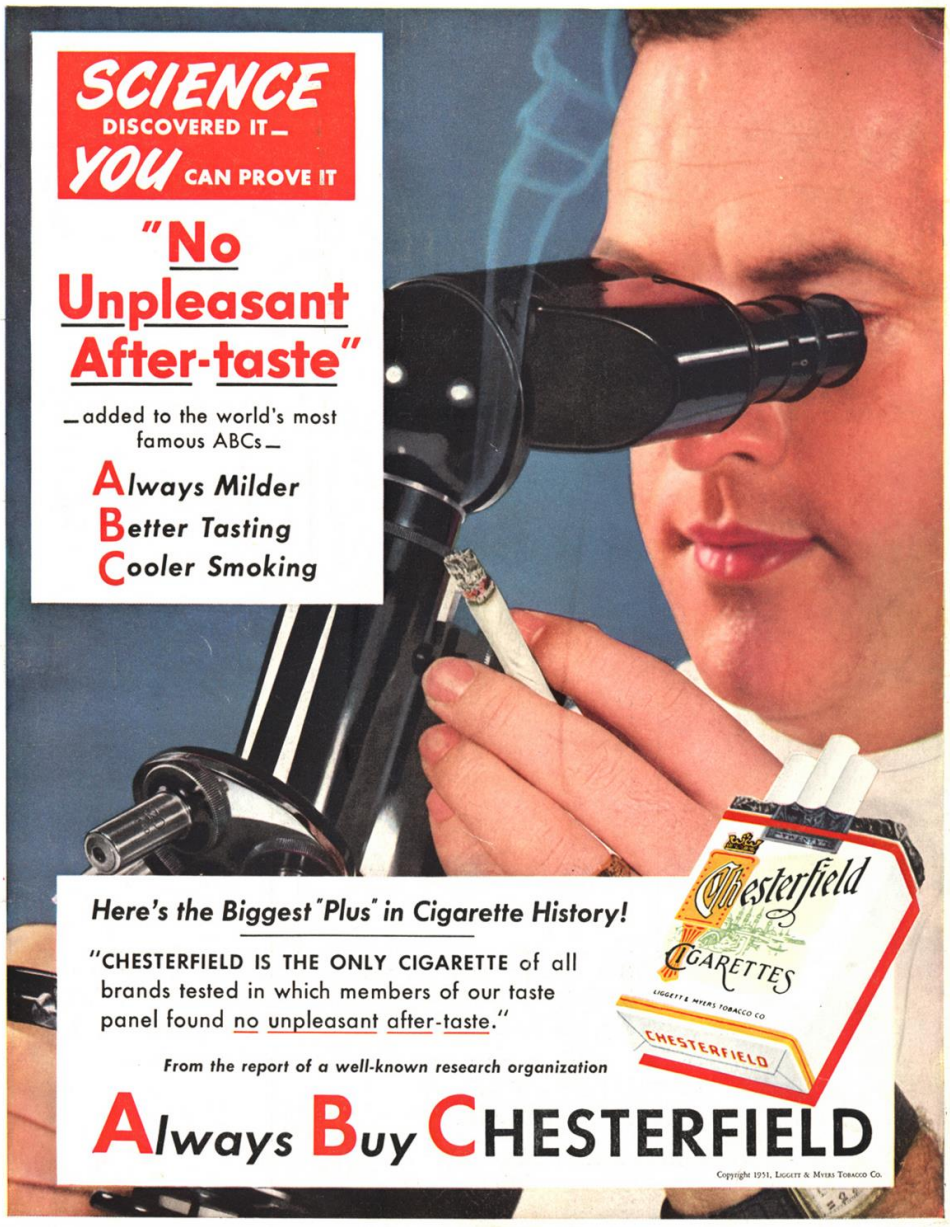
Tütün endüstrisinin sigaranın yol açtığı zararlara ilişkin bilimi tartışmalı hale getirme programı, endüstri tarihinde bir dönüm noktası olmuştur. Endüstri, yeni bir alana, bilimsel bilgi üretimine, araştırma ve geliştirme amacıyla değil, artık bilinen bir şeyi, sigaranın ölümcül hastalıklara yol açtığı gerçeğini ortadan kaldırmak için agresif bir şekilde yöneldi. (…) Amaç tıp, bilim ve halk sağlığı alanlarındaki normatif bilgi üretim süreçlerini bozmaktı. (Brandt, 2012, s. 64)

Sigara için geçmişte yürütülmüş olan reklam kampanyalarına bakmak konunun anlaşılması açısından önemlidir.

Şekil 1. Lucky Strike, 20,679 Physicians Say Reklamı (1930) (https://tobacco-img.stanford.edu/wp-content/uploads/cigarettes/doctors-smoking/lucky_20679.jpg)

1930'larda henüz bilimsel olarak kanıtlanmamış olsa da artan kanser vakaları sonrası sigara konusunda toplumda önyargılar oluşmaya başlamıştı. Bunun önüne geçmek için bir dizi doktor ve hemşirenin olduğu sigara kampanyaları düzenlenmiştir. Bu fotoğraftaki de 1930'da Lucky Strike sigara markasının yanıltıcı bilimsel dayanak göstererek insanların güveni kazanmaya çalıştığı bir reklamdır.

Şekil 2. Chesterfield, Science Discovered It You Can Prove It Reklamı (1951) (https://tobacco-img.stanford.edu/wp-content/uploads/cigarettes/scientific-authority/pseudoscience/pseudo_01.jpg)

Bu fotoğraftaki 1950'lerde sigaranın kanserle ilişiği bilimsel olarak kanıtlandıktan sonra yapılmaya başlamış kampanyalardan biri. İnsanlar yalan bilimsel reklamlarla sigaranın sağlığa zararlı olmadığına inandırılmaya çalışılmıştır.

Şekil 3. Viceroy, The Man Who Thinks For Himself Reklamı (1959) (https://tobacco-img.stanford.edu/wp-content/uploads/cigarettes/scientific-authority/pseudoscience/pseudo_48.jpg)

1959'daki Viceroy sigara markasının bu reklamında da doktor isimleri de kullanılarak halkın gözünde sigara sağlıklıdır imajı verilmeye çalışılmıştır.

Şekil 4. Winchester, No Woman Ever Says No to Winchester Reklamı (1973) (https://tobacco-img.stanford.edu/wp-content/uploads/cigarettes/psychological-exploits/sex-sells/sells_55.jpg)

Sadece sağlık üzerinden değil, cinsellik üzerinden de sigara satışları arttırmaya çalışılmış. Winchester'in 1973'teki bu reklamında sigara içen bir erkeğe kadınların hayır diyemeyeceği mesajı verilmiştir.

Şekil 5. Salem, Salem's Crush-Proof Box Reklamı (1974) (https://tobacco-img.stanford.edu/wp-content/uploads/cigarettes/psychological-exploits/sex-sells/sells_55.jpg)

1974'teki bu sigara reklamında ise cinselliğin sigarayı satmak için daha fazla ön planda tutulmuş olduğu görünmektedir. Ayrıca kadınlara yönelik sigara satışı teşvik edilmiştir.

Görüldüğü üzere sigara firmaları kar sağlamayı insan sağlığının önüne koyarak bilimsel verileri halkın gözünde tartışmalı hale getirmeyi göze almışlardır. Bunun için ciddi bütçeler ayırıp reklam kampanyaları yürütmüşlerdir.

Bilimsel verileri halkın gözünde tartışmalı hale getirmenin sigaranın kendisinden bile daha zararlı olabildiğini gördüğümüz bir dönemde yaşamaktayız: Covid-19 pandemisi sürecinde bilimsel verilere güvenmeyen aşı karşıtları yüzünden hastalığın yayılmasının önüne geçmede zorlanıldığı, bunun da tüm dünyayı olumsuz etkilediğini yakın zamanda yaşanmış durumdadır.

Kapitalist sistem içinde sadece insan sağlığı ile oynanmıyor, aynı zamanda doğaya da büyük hasar veriliyor: Seri üretim için ardı arkası kesilmeyen fabrikaların atıkları çevreye ve havaya zarar vermekte. Bunun yanında aşırı nüfus artışıyla beraber karbon salınımının da artması küresel ısınmayı hızlandırmış durumdadır. (Evseeva, O., Evseeva, S. ve Dudarenko, 2021) Küresel ısınma da gezegenimizin sadece tüm iklimini etkilemekle kalmıyor, başta insanlar olmak üzere üzerindeki pek çok yaşam formunun yaşamını tehdit ediyor.

2.2.2 Kapitalizme alternatif sistemler: Komünizm, sosyalizm ve anarşizm

İnsan doğasındaki bencilliğin adeta bir yansıması olan kapitalizme karşı alternatif sistemler de geliştirilmiştir. Bu sistemlerden en bilineni ve kapitalizmden sonra en çok tercih edilmiş olan sistem komünizmdir. Modern komünizmin en önemli temsilcisi, hiç kuşkusuz Karl Marx'tır. Marx'ın Friedrich Engels ile kaleme aldığı 1848 tarihli "Komünist Manifesto" (Marx ve Engels, 2018) eseri ile beraber komünizm sistemi ve düşüncesi kalıplara oturtulmuş ve tüm dünyaya tanıtılmıştır.

Komünizm, sözlük anlamıyla, mülkiyet ve servetin ortak mülkiyeti ve 'herkesten yeteneğine göre, herkese ihtiyacına göre' ilkesine dayanan merkezi olarak planlanmış üretim ve dağıtım ile sınıfsız bir toplum teorisidir. (Stearns, 2008) Günümüzde Soğuk Savaş döneminde olduğu kadar çok olmasa da yine komünist devletler bulunmaktadır. Fakat şu ana kadarki komünist devletlerde de genellikle özgürlüklerin devlet denetimi dahilinde kısıtlandığı, her ne kadar vatandaşlar eşit gibi gözükse de devleti yönetenlerin veya yönetici pozisyondaki parti mensuplarının daha ayrıcalıkta olduğu görülmüştür.

Bununla beraber günümüzde Çin Halk Cumhuriyeti'nde olduğu gibi burjuva sınıfını da destekleyen komünist bir yapı mevcut olabilmektedir. Hatta düşük işçi masrafı nedeniyle pek çok uluslararası kapitalist firma, fabrikalarını Çin'de açıp ve seri üretimlerini burada yapmaktadır. (Pun N., Shen Y., Guo Y., Lu H., 2016, s166,185) Bununla beraber Çin'in kendi fabrikaları ile seri üretimleri de oldukça fazladır. Tüm bunlar dünyanın en büyük komünist devleti olarak gözüken Çin'in, küresel anlamda komünizmden ziyade kapitalizme kaynak oluşturduğunu gözler önüne sermektedir.

Komünizm, sosyalizmin bir kolu olarak ortaya çıkmıştır ve aralarındaki farklar aslında azdır: "Hem komünizmde hem de sosyalizmde insanlar ekonomik üretim faktörlerine sahiptir. Temel fark, komünizm altında, çoğu mülk ve ekonomik kaynağın (bireysel vatandaşlar yerine) devlete ait olması ve devlet tarafından kontrol edilmesidir. Sosyalizmde, tüm vatandaşlar demokratik olarak seçilmiş bir hükümet tarafından tahsis edilen ekonomik kaynakları eşit olarak paylaşır. " (Longley, 2021, s. 1)

Sosyalizm uygulanabilirlik açısından komünizme oranla daha esnek durmaktadır. Sosyalizmin pek çok kolu olmasına karşın, özellikle günümüzdeki ve yakın gelecekteki sorunlara cevap olabilecek Eko-sosyalizm adında bir alt dalı da vardır. Bu konuda Doç. Dr. Fikret Başkaya şunları söylemektedir: *"Eko-sosyalizm, Marksizm'in temel ilkelerinden ve kazanımlarından hareket eden ama onun büyümecilik, "üretimcilik", verimlilik, üretkenlik ve teknoloji saplantısından arınmış bir sosyal, politik, ekonomik, ekolojik, etik paradigma demektir. Eko-sosyalizm, kapitalizme özgü piyasacı mantık dahilinde ekolojik yıkımı durdurmanın imkansızlığı tespitinden hareket ediyor. "* (Başkaya, 2020, s. 152)

Kapitalizme karşı alternatif olarak düşünülen bir diğer sistem anarşizmdir. (Tapas, 2014, s. 1) Anarşizmin komünizmden en temel farkı, bir devlet yapısı veya yönetici istememesidir. Hatta pek çok anarşist görüş hiçbir sınır, sınıf ve devlet de istememektedir. İşçi sınıfı dahil hiçbir sınıfın önde tutulmadığı, yönetici hiçbir gücün olmadığı bir sistemdir genel olarak anarşizm. Bununla beraber anarşizmin pek çok alt türü olması ve hiçbir zaman anarşist bir devlet kurulamamış olmasından dolayı böylesi bir sistemin nasıl işleyeceği konusunda bir çıkarım yapmanın güç olduğu görüşü oldukça yaygındır. Ama daha önceden denenmiş ve sorunlarla karşılaşılmış

sistemlerdense denenmemiş bir sistem daha başarılı olabilir. Bunun için teknoloji kullanılarak bilgisayar simülasyonları ile bu denemeler sanal ortamda test edilip başarı oranları hesaplanabilir. Bu bağlamda, her ne kadar çok kolu olsa da günümüzün teknolojik doğasını özümseyip onu ileri noktaya taşıyabilecek bir anarşist yapı da vardır: Tekno Anarşizm. Oldukça yeni olan bu sistemin tanımı kısaca şu şekildedir:

> Teknolojik anarşizmin alameti farikası, tüm yerleşik düzenlere karşı kararlı bir muhalefette olmasıdır: Devlet biçimine, kapitalizm sistemine ve bu yapıları bir kontrol toplumuna dönüştüren her yerde bulunan kurumlara ve ideolojilere… Alışılmış neoliberal düzen, yalnızca toplumsal koşullarımızın değil, fiziksel dünyanın da üstesinden gelinerek yok edilmelidir. Modern epistemolojinin üstesinden gelinmelidir. Yalnızca yozlaşmış, boğucu ve geçici olarak gördüğümüz toplumsal yasaları değil, aynı zamanda ahlaki yasaları da reddediyoruz. (Kingsmith, 2017, s. 2, 3)

Tekno Anarşizm, sadece mevcut sistemlerin yapılarına karşı çıkmakla kalmıyor, üzerine eklemeler de yapıyor. İnsan merkezli olan günümüz sistemlerinin aksine yapay zekayı da denkleme katarak onun insanlarla aynı haklarda olması gerektiğini savunuyor, gelecekte yaşanabilecek olası bir insan-yapay zekâ mücadelesine gerek kalmadan bu sorunu çözüyor: *"Öznelliğin insan ve insan olmayan varlıklar arasında dağıtılmış yapısını anlayarak, insan merkezciliği reddediyoruz."* (Kingsmith, 2017, s. 5)

3. İNSANLIĞIN MAKİNELEŞMESİ VE BUNUN OLASI DİSTOPİK SONUÇLARI

Jules Verne, Ay'a Yolculuk (Verne, 2016) kitabını 1865 yılında yayınladığında konusu, pek çok insana uzak gelmiş olmalı. Çünkü teknolojik olarak Ay'a gitmek o zamanlar mümkün değildi. Bilimkurgu türünün ilk örneklerinden olan bu eserdeki insanın Ay'a yolculuk edebilme durumu o dönemki insanlara ne kadar fantastik gelse de bu durum yaklaşık 100 yıl sonra, 1969'da insanlığın Ay'a gerçekten ayak basmasıyla gerçeğe dönmüştü. Çünkü bilim ve teknoloji artık insanların gerçekten Ay'a gidebilmesini sağlamıştı.

20. yy ile beraber insanların robotlarla ilişkilerinin bilimkurgu literatüründe sıkça işlendiğini görebiliriz. Bu konudaki ilklerden ve en önemli eserlerden biri dünyaca ünlü bilimkurgu yazarı Isaac Asimov'un 1950 tarihli "Ben, Robot" (Asimov, 1950) adlı 9 öyküden oluşan kitabıdır. Bu kitaptaki öyküler daha çok insanlarla yapay zeka robotlar arasındaki ilişkileri anlatmaktadır. Fakat bir başka bilimkurgu yazarı Philip K. Dick, "Androidler Elektrikli Koyun Düşler Mi?" (Dick, 2019) isimli eserinde işin felsefi boyutuna da inip insanların androidleşmesi ve androidlerin insanlaşması gibi daha derin temaları olan bir esere imza atmıştır. Aynı eserden uyarlanan ve yönetmenliğini Ridley Scott'ın üstlendiği 1982 yapımı Blade Runner filmi de gelmiş geçmiş en önemli bilimkurgu filmleri arasında gösterilmektedir.

1980'ler sonu ve 1990'larda Japonya'da insanın robotlaşması konusunda önemli anime ve manga eserleri verilmiştir. Bunlar arasında en önemli örneklerden iki tanesi Ghost in the Shell (Shirow, 1989-1991) ve Serial Experiments Lain (Abe, 1998) olarak gösterilebilir. Her iki seride de insan ile yapay zekâ arasındaki farkın azalması, insanın makineleşmesi ve makinenin insanlaşması gibi öğelere değinilmiştir. Dünyaca ünlü 1999 Hollywood yapımı Matrix (Lovins, 2019) filmi de yine bu öğelerden etkilenmiştir: Film, insanların makinelere bağımlı halde köle olarak sanal gerçeklikte yaşadığı distopik bir gelecekte geçmektedir.

Tüm bunların dışında günümüzde insanlık, içinde bulunduğu sürekli üretim ve tüketim toplumu içinde yarattığı teknolojilere bağımlı bir halde yaşamaktadır: Bilgisayarlar, akıllı telefonlar, akıllı saatler, VR derken insanlık artık bu teknolojilerden ayrılamaz

noktaya gelmiştir. Sürekli üretme, sürekli çalışma, kalan zamanlarda tüketme, bunları da teknolojik gereçler ile yapma insanı yarattığı otonom robotlardan çok da uzak olmayan bir mekanik yapıya sokmuştur. Bu sayede insan, psikolojik olarak makineleşmiştir denilebilir. Fakat sadece psikolojik değil, fiziksel olarak da insanlık artık makineleşme noktasına çok yaklaşmıştır.

Yakın geleceğe kadar insanların fiziksel olarak makineleşmesi konusu bilimkurgunun sınırları içinde değerlendirilirdi. Günümüz (2022 yılı) itibarı ile artık insanlık o sınırları aşmaya başlamış durumdadır. VR teknolojisinin (Erkılıç ve Dönmez, 2020) gelişip yaygınlaşması, sanal gerçeklikler ve beyne çip takma teknolojisi, yani Neuralink (Mishra, 2020) konusundaki gelişmeler bizi bu noktaya getirmiştir. Reklamları yapılan ve yakın zamanda piyasaya sürülmesi beklenen Tesla firmasının insansı robotu Tesla Bot (Konreddy, 2021) da düne kadar bilimkurgunun alanında olan pek çok konuyu artık gerçek hale getirmiş durumda.

Tıpkı zamanında Jules Verne'ün olduğu gibi, günümüzde de önemli bir eşik aşılmak üzere. Bu kapsamda bilimkurgu türünün bizi geleceğe, gelecekte oluşabilecek durumlara ve tehlikelere karşı hazırlama potansiyeli hayati bir öneme sahiptir. O yüzden bilimkurgunun alt türü distopyalara girerek bu teknolojilerin hem psikolojik olarak makineleşmiş hem de fiziksel olarak makineleşmeye yaklaşmış insanlığın kapitalist dünya sistemi içinde karşılaşabileceği zorluklara bakmakta fayda vardır.

3.1 İnsanlığın Makineleşmesinin Olası Distopik Sonları

Bu başlıkta öncelikle distopyanın ne olduğunu kısaca açıklamak gerekir. Distopya dediğimiz tür, bilimkurgunu bir alt dalıdır ve gelecekte oluşabilecek felaketler üzerine yaratılmış sanat eserlerini içermektedir. Distopyaların temel amacı, insanları gelecekteki olası tehlikelere karşı uyarmaktır denilebilir. Bu türdeki eserler işte tam da bu yüzden genellikle karamsar bir atmosferdedir.

Dünyanın mevcut sistemi ve yapısı, insan doğası, insanın evrimsel ve genetik yapısı, bilimsel ve teknolojik ilerlemeler göz önüne alındığında dünyanın çok da iyi bir noktada olmadığını söyleyebiliriz. Bu iyi olmayan durum da insanlık için olası distopik sonuçlar

doğurmaya son derece açıktır. Aşağıda bu kapsamda ele alınan distopik çıkarımları ve olası felaket senaryolarını bulabilirsiniz.

3.1.1 İnsanlığın bilincinin kaybolup tamamen köleleşmesi:

Kapitalist dünya düzeni içinde firmaların televizyon, internet siteleri, sosyal medya, reklam panoları vb. araçlar ile insanlara hep bir ürün satma derdinde olduklarını görmekteyiz. Bunlar da genelde başarılı olacak ki pek çok büyük firma hala varlığını bu şekilde sürdürebilmektedir. Yine de bu reklamlarla insanların ikna edilmesi gerekmektedir. Eğer ki bir firma bu ikna sürecini aşıp doğrudan insan beynine satın alma emri veren bir teknoloji geliştirirse bu durum kontrolden çıkmaya son derece meyillidir. Nitekim Neurolink gibi doğrudan beyne bağlanabilecek çip teknolojileri geliştirilirken uzun vadede böyle bir tehlike ortaya çıkabilir. İnsan beynini kontrol edebilme düzeyine henüz kavuşamamış olsak da bu alandaki hızlı ilerlemeler ile böyle bir teknolojinin geliştirilmesi pekâlâ mümkün gözükmektedir. Bu da insanlığın özgür iradesinin tamamen bu çip sahibi firmanın veya devletin kontrolüne geçmesine neden olabilir.

Böylesi bir distopyaya The Matrix (1999) filmi örnek verilebilir: Bu filmin geçtiği evrende yapay gerçeklik dünyasında hapis kalmış insanlar, yapay zekanın kölesi halinde olarak birer pil görevi görmektedirler.

3.1.2 Yapay zekanın insanlığı yok etmesi

İnsanlığın kendi hayatını kolaylaştırması için geliştirdiği yapay zekâ teknolojisinin günün birinde son derece ilerleyerek insanlığa karşı dönmesi muhtemeldir. Bunun en temel sebebi de insanlığın kendi vahşi doğasıdır: Yapay zekâ teknolojisinin insanlarla etkileşime geçtiğinde onlardan sadece iyi şeyleri değil, vahşi ve bencil doğasını da öğreneceği unutulmamalıdır. İnsanlığın bencil doğasını kendisine tehdit olarak gören bir yapay zekâ, eline fırsat geçtiğinde insanlığı yok etmeyi veya onu köleleştirmeyi deneyebilir. Terminatör (Kılınç, B. ve Kılınç, E. P., 2021) filmi bu konuya örnek olarak gösterilebilir.

3.1.3 İnsanlığın biyolojik olarak yok olması

Gezegenin kaynaklarının insanlar tarafından mekanik bir hızla tüketilmesi, küresel ısınma, iklimin yapay bir şekilde insan eliyle değişmesi hepimiz için ciddi tehlike arz etmektedir. Henüz uzayda koloni kurabilecek veya dünyanın iklimini olumlu anlamda düzeltebilecek bir teknolojiye sahip olmayan insanlık, olası ciddi bir kuraklık ve açlık dalgası ile başa çıkamayabilir. Bu da olası bir nükleer felaketi doğurup tüm insanlığı veya insanlığın büyük çoğunluğunu yok edebilir.

İnsan bilinçlerini dijital ortama aktarma çalışmaları olsa da bu teknoloji henüz çok ilkel boyuttadır. Böyle bir süreçte bir şekilde bu teknolojide bir atılım yapılsa ve insan bilinçleri dijital ortama aktarılabilse bile dijital ortama aktarılan insanların birer bilgisayar verisinden, DATA'dan farkı kalmayacaktır. Bu da bilinen anlamda insan ırkının sonu anlamına gelmektedir. Biyolojik yapısını kaybedip DATA'ya aktarılabilecek bilinçler ise artık farklı, dijital bir ırkın temsilcileri olacaklardır. Isaac Asimov'un "Son Soru" (Asimov, Brunner, Broxson, Clarke ve Silverberg, 1998) öyküsünde benzer bir konu işlenmiştir.

3.1.4 Salgın hastalık ve bilim karşıtlığı yüzünden insanlığın soyunun tükenmesi

Covid-19 salgını ile birlikte dünyayı etkisi altına alan salgın hastalık konusu aslında distopyadan çıkıp hayatımızın bir parçası haline geldi. Fakat gelişmiş teknolojimize ve bilime rağmen aşı karşıtları yüzünden hastalığın kontrolünü ele almak oldukça zorlaştı. Ama hastalığın evrimsel süreci onu genel olarak biraz daha zararsız hale getirdi ve böylece aşılar ile önlemler salgını büyük ölçüde kontrol altında tuttu. Bunda Covid-19'un öldürücülük oranının da düşük olduğu için şanslı olduğumuzu unutmamak gerekir.

Bu tez kapsamında kapitalizm konusu işlenirken sigara firmalarının nasıl bilimsel verileri aldattığı ve halkın bilime olan güvenini sarstığından bahsedilmişti. İşte bu ve benzeri şekilde bilime olan güveni bozulan insanlar yüzünden pek çok kişi olası yeni bir salgında aşı olmayı ve önlem almayı reddedebilir, bu da insanlığın sonunun gelmesinde önemli rol oynayabilir.

3.1.5 Küresel ısınma ve nükleer felaket

Bundan 12.000 yıl önce insanlığı yerleşik hayata geçmeyi zorlayan en önemli etken iklim değişikliğiydi. Günümüzde uygarlık adına bildiğimiz, ürettiğimiz bilim, sanat vb. ne varsa hemen hepsini bu küçük iklim değişikliğine borçluyuz. Günümüzde de bu sefer insan eliyle yapılmakta olan bir iklim değişikliği ile karşı karşıyayız.

İklim değişikliği sonucu gıda ve su kaynaklarında oluşabilecek sorunlarda olası ciddi açlık ve kıtlık baş gösterebilir. Böylesi bir durumda yeni bir Dünya Savaşı çıkması ve bunda da nükleer silahların kullanımına kadar gidilmesi çok da uzak olmayan bir olasılıktır. İklim değişikliği ve nükleer silahlar sonucunda zarar görmüş bir dünyada insan neslinin hayatta kalması oldukça güç olacaktır.

3.1.6 Aslında bir distopyada yaşıyoruz

Günümüzde insanlık, cep telefonlarındaki uygulamalara gömülmüş, fotoğraf hileleriyle kendilerinin en iyi taraflarını göstermeye çalıştığı sahte bir gerçeklik kurmuş durumda. İnsanlar, internet ve sosyal medya sayesinde iletişimsel olarak ne kadar yakınlaşsa da gerçek anlamda sosyal olarak bir o kadar uzaklaşmış durumda. Eğer ki şanslılarsa ve geçimlerini sürdürmenin yanında para artırabiliyorlarsa, sosyal boşluklarını genellikle ihtiyaçları olmayan ürünler alarak gidermeye çalışıyorlar: Tıpkı kapitalist sisteme uygun olduğu şekilde.

İnsanlar, isteyerek veya istemeyerek kapitalist dünya düzenine hizmet ediyor, bu düzen içinde de kullandıkları veya kullanmak zorunda kaldıkları otomobiller, fabrika gereçleri ile çevreyi ve havayı kirletiyorlar. Gitgide küresel ısınmanın artmasına sebep oluyor, böylece kendisi de dahil pek çok canlı türünün yaşamını tehdit ediyorlar.

İnsanlar, zenginler ile yoksulların arasının gitgide açıldığı, bencilliğin hat safhada olduğu bu dünya düzeninde kapitalist devlet ve şirketlerin istediği gibi yaşıyor, mücadele ediyor ve ölüyor.

Komünist bir ülkede doğmuş biri için de durum çok farklı değil: Oradaki vatandaşlar kapitalist ülkelerin aksine sosyal haklardan daha çok yararlanabilse de ülkesinde yok

pahasına ücretlerle çalışıyor. Ayrıca komünist devletlerin sıkı denetimleri nedeniyle özgürlükler konusunda da sorunlar yaşıyorlar.

Hemen herkesin cep telefonu bağımlısı haline geldiği bu yeni dünya düzeninde önemli olan her şey sosyal medyaya bağlanmak, bir şeyler satın almak ve tüketmek olmuş gibi gözüküyor: Tıpkı komutlandırılmış birer robot gibi…

Küresel ısınma, doğa ve hava kirliliği, kaynak yetersizliği vb. pek çok sorunla gitgide yok oluşa sürüklenen insanlık, sosyal medya ve yapay gerçeklikte yarattıkları dünyalarında sahte mutluluklarla yaşıyorlar. Uçuruma sürüklenen bir trende ayağa kalkıp durdurmaya çalışmaktansa kafalarını eğip cep telefonlarına bakan makineler gibi davranıyorlar.

Kısaca sistem içinde sosyal medyaya bağımlı, makineleşmiş bir yapıya evrilmiş durumda olduğumuz gözlenebilmektedir. Tüm verilerimiz bu sosyal medya uygulamaları ile işlenip tekrar bize sunuluyor: Sosyal medya uygulamaları bizi ve aramalarımızı inceleyip bize uygun restoranların reklamını, gideceğimiz filmlerin tanıtımlarını önümüze sunarken özgürlüğümüzün elimizden alındığından yakınmak yerine bu algoritmaların bize sunduğu, dayattığı yaşamları yaşıyoruz. Dünyanın kaynakları hızla tarafımızca tüketilir, küresel ısınma ile neslimizi tehlikeye atarken kafamızı kuma gömüp sadece kendimizi ve sosyal medya profillerimizi önemsiyoruz, tıpkı programlanmış robotlar gibi. Bu da aslında bir distopyada yaşadığımızın en büyük kanıtı olarak gösterilebilir.

4. UYGULAMA FİLMİ "MEKANİK DÜNYA"

Tezin genel konusunu anlatan bir belgesel çalışması olan "Mekanik Dünya" üzerine tez projesinin teslim edildiği 2021 tarihinden beri çalışılmıştır. Bu proje kapsamında insanlığın yok oluşa sürüklenmesinin nedenleri alalarında uzman veya alanında üst seviyede eğitim gören 4 kişi ile yapılan röportajlarla değerlendirilmiştir. Tezin ana konusu olan "Bencil Gen Teorisi kapsamında kapitalizmin olası distopik sonuçları" üzerinde konuşmak üzere konuyu hem bilimsel hem bilimkurgusal, hem psikolojik hem de distopik olarak değerlendirecek bu dört kişi özenle seçilmiştir.

Konuyu bilimsel bir bakış açısıyla değerlendirmesi için Sistem Biyolojisi ve Tıp alanında doktora yapan Nina Jovanovic ile röportaj yapılmıştır. Kendisi aynı zamanda Sırbistan uyruklu olduğu için eski Yugoslavya'nın dağılarak komünizmden kapitalizme dönüşümü gözlemlemiş biridir. Böylece bu konularda da önemli görüşlerde bulunmuştur.

Konuyu bilimkurgusal ve felsefi bakış açısıyla değerlendirmesi için İsmail Yamanol ile röportaj yapılmıştır. Kendisi, 2016 Türkiye Bilişim Derneği Bilimkurgu Öykü Yarışması'nda 2. olmuş ödüllü bir bilimkurgu yazarıdır. Bilimkurgu öyküleri pek çok kitapta ve derlemede yayınlanmış, alanında uzman bir entelektüeldir. Aynı zamanda lisans eğitimini Felsefe üzerine yapmış olması konuyu sadece bilimkurgu perspektifinden değil felsefi açıdan da ele almasını sağlamıştır.

Konuyu psikolojik açıdan ele alan Nathalie L., kendi alanında uzman bir psikoloji yazarıdır.

Konuyu distopik bir bakış açısıyla değerlendiren Fatih Yürür ise, "Kıyametin Sineması: Post Apokaliptik Filmler", "Kıyamet Treni" gibi distopya temalı kitapların yazarıdır. Bunun dışında yönetmenliğini üstlendiği son derece başarılı "Altın Fırçalı Adam" ve "Milyon Dolarlık Afiş" gibi belgesel filmleri vardır.

Belgeseli seslendiren Varlık Evren ise alanında son derece tecrübeli ve birikimli bir seslendirmendir. Sosyal medyada "Sesli öyküler" seslendirmiş olmasının yanı sıra "Son Bilimkurgu Tiryakisi" belgeseli dahil olmak üzere daha pek çok yapımın seslendirmelerini üstlenmiştir.

4.1 Tema

Bu belgesel filmin teması insanlığın makineleşmesi ve içinde yaşadığı kapitalist sisteme devam etmesi halinde karşılaşacağı distopyalardır.

4.2 Önerme

Bu belgeselin önermesi, insanlığın yakın zamanda mevcut tüketim alışkanlıklarını ve sistemlerini değiştirmediği süreçte yok olma tehlikesi ile karşı karşıya olduğudur.

4.3 Logline

İnsanlığın gelişmiş bir uygarlık kurmasına rağmen hızla kendi sonunu getirmesinin sebepleri, alanında uzman bilim insanları ve bilimkurgu yazarlarının görüşleri ile inceleniyor ve bir çözüm aranıyor.

4.4 Sinopsis

Tarih boyunca insanlık, doğayla mücadele etmiş ve gelişmiş bir uygarlık kurabilmiştir. Ama bu gelişmiş uygarlıkta insanlar, hızla kendilerine ve çevreye zarar vermeye başlamıştır. İnsanlığın şu ana kadar hayatta kalmasında ve dominant bir tür olmasında en önemli etmenlerin başında gelen bilim ve teknoloji ise bu durumu engelleyeceğine hızlandırmaktadır. Belgesel, bu sorunsalı insan türünün kökeninden ve şu anda dünya genelinde hakim olan kapitalizm sistemi üzerinden inceleyerek insanlığın olası distopik sonlarını incelemekte, önemli bilim insanları ve bilimkurgu yazarları eşliğinde olası çözüm yolları aramaktadır

4.5 Tretman

Açıklayıcı ses eşliğinde belgesel başlar. Ekranda Dünya'nın uzaydan görünümü, insanların kalabalıklar halindeki halleri ve çevreye verdikleri zararları gösteren videolar oynamaktadır. Açıklayıcı ses, insanlığın yeryüzündeki 300.000 yıllık serüveninde gelişmiş bir uygarlık kurmasına rağmen nasıl çevreyi ve dolayısıyla kendisini yok etmeye başladığını sorgular. Bunun sonrasında ödüllü bilimkurgu yazarı İsmail Yamanol, konuşmaya başlar.

İsmail'e göre bundaki temel sorun içinde yaşadığımız kapitalist dünya sistemidir.

İsmail'den sonra Sistem Biyolojisi ve Tıp alanında doktora yapan Nina Jovanovic, konuşmaya başlar. Nina, gelişmiş ülkelerin bu sorunlar karşısında duyarlı olduğunu ama gelişmemiş toplumların açlıkla mücadele ettikleri için bu sorunun yeterince farkında olamadıklarından bahseder.

Nina'dan sonra belgeselin üçüncü konuşmacısı olarak yazar ve yönetmen Fatih Yürür, söze başlar. Fatih, insanlığın gitgide kötüye gitmesi sorusunu hicvedip acaba Roma döneminde de aynı soruların sorulup sorulmadığını sorgular.

Belgeselin açıklayıcı sesi, insanlığın bencil gen yapısından bahsedip insanlığın sonunu kendi bencilliğinin getirip getiremeyeceğini sorgular.

İsmail Yamanol, insanın bencil yapısının hayatta kalma güdüsüyle açıklanabileceğini söyler ama bencilce yeryüzünün doğal kaynaklarını tüketmesiyle de kendi sonunu hazırladığını hatırlatır.

Fatih Yürür, insanlığın kendi sonunu bilinçdışı getirdiğini, bu sona giderken de başkalarını suçladığını söyler.

İsmail Yamanol, Paskalya Adası yerlileri örneğinden bahsederek gelişmiş yapılar, heykeller kurabilen bir toplumun göz göre göre bulunduğu adanın doğal kaynaklarını tüketerek kendi sonunu nasıl getirebildiğinden örnek veriyor.

Fatih Yürür, insanlığın kendisini yok etmeye ve var etmeye eşit oranda meyilli olduğundan bahseder.

Belgeselin açıklayıcı sesi, doğayı insanların mekanik bir şekilde yok etmeye devam ettiği takdirde insanlığı bekleyen olası distopik sonların neler olabileceğini sorgular.

Fatih Yürür, olası bir distopik, post apokaliptik bir senaryoya insanların romantik baktığını, kendine bir şey olmayacağını düşündüğünden bahseder. Oysa, bunun tam tersinin daha mümkün olduğuna değinir.

Psikoloji yazarı Nathalie L., Covid-19 salgını ile beraber daha çok yarattığımız teknoloji ürünlerine bağlı kaldığımızdan bahseder. Bunun da sosyal bağlarımızı değiştirdiğini ve etkilediğine değinir.

Fatih Yürür, son dönemde Covid-19 ile beraber artan komplo teorilerinin mantıksızlığından bahsederek aslında komplo teorisine ihtiyaç olmadan insanların kontrol edildiğine değinir.

Nina Jovanovic, hükümetlerin gitgide artan bir baskı ile kontrolü ele alıp insanların özgürlüğünü kaybettiği bir distopya beklediğinden bahseder.

İsmail Yamanol, yakın gelecekte iklim mülteciliği tehlikesiyle karşı karşıya olduğumuzu söyler ve uzaya açılmadığımız takdirde insanlığın yokuluşa mahkum olduğuna değinir.

Nathalie L., yapay zekanın gelecekte insanların yerine geçmek isteyebileceğinden bahseder ve kapitalist sisteme göre insanın makinelerden daha verimsiz olduğuna değinir.

Açıklayıcı ses, insanlığın kurtuluşa erişebilmek için ne yapmasını gerektiğini, kapitalizmi bırakmanın yeterli bir çözüm olup olamayacağını sorgular.

İsmail Yamanol, ne kapitalizmin ne de komünizmin insanlık için çözüm olabileceğini gördüklerini söyler. Alternatif olarak uzaya yayıldığımızda da bizi ilerletebilecek, kapitalizmin ve komünizmin çalışan kısımlarının alınıp bir anarşist sistem içinde denenebileceğinden bahseder.

Nina Jovanovic, kapitalizmde firmaların, komünizmde ise hükümetin güçlü olduğundan bahsederek yeni bir sistem denememiz gerektiğini söyler. Bunu yaparken de kapitalizmin ve komünizmin iyi yönlerini almamız gerektiğine değinir.

Fatih Yürür, sistemlerin zaman içinde evrildiğini, değiştiğini belirtir ve asıl sorunun insanların özgür olmak istememesi ve özgürlüğün ne olduğunu bilmemesinde olduğundan bahsederek sözlerini noktalar.

Açıklayıcı ses, insanlığın tamam veya devam diyeceği dönüm noktasına yaklaştığını, şanslıyak buna şahit olacağımızı söyleyerek sözlerine son verir.

4.6 Müzik

Belgeselin müzikleri tarafımca hazırlanmıştır. Belgeselin konusu gelecekte oluşabilecek olumsuz tablolardan bahsettiği için hem fütüristik, hem de karanlık bir atmosferde geçen bir müzik yarattım. İnsanın mekanikleşmesi sorununu ise müziklerde kullandığım dijital sesler ve mekanik ritim efektleri ile yansıttım. Bu karanlık havaya rağmen dinleyiciyi sıkmayacak, hareketli arka plan bas hatları ekleyerek müziklere dinamik bir hava verdim.

Belgeseldeki müziklerin bir diğer önemli tarafı ise onları 120 tempo hızında yaratmış olmamdır. Bu tempo hızını seçmemdeki en önemli neden, zamansal olarak ritimlerin saniyelerle son derece tutarlı ilerleyebilmesidir. Mekanik yapıdaki yapay zeka veya benzeri bir yaşam formunun da benzer bir tutarlılık arayacağını düşünerek bu ritim hızını kullandım.

4.7 Süre ve Olanaklar

Araştırmanın toplam süresi yaklaşık 12 ay sürmüştür. Araştırma maliyeti yaklaşık olarak 30.500 TL tutmuştur. Bunun harcama kalemlerine göre dağılımı aşağıdaki gibidir:

Kırtasiye.....	500 TL
Kaynak Eserler	500 TL
Yazılımlar	3.000 TL
Kamera ve Çekim Ekipmanları…….....	9.000 TL
Yeme ve İçme Masrafları……..	2.500 TL
Ulaşım Masrafları……..	4.000 TL
Bilgisayar	8.000 TL
Monitör	3.000 TL
Toplam	30.500 TL

4.8 Senaryo

MEKANİK DÜNYA

SAHNE 1 – DIŞ – DETAY GÖRÜNTÜLER – DEĞİŞKEN ZAMAN

Dünya'nın uzaydan genel olarak görünümü, insanların kalabalıklar halindeki detay görüntüler eşliğinde belgeselin açıklayıcı sesi başlar.

AÇIKLAYICI SES

İnsanlık... Yeryüzündeki 300.000 yıllık serüveninde geliştirdiği bilim ve teknoloji ile Dünya'dakinden dominant canlı türü haline gelmiş durumda. Fakat bu gelişmişliğe ulaşırken insanlığın kullandığı sistemler, özellikle de kapitalizm, teknoloji araçlarıyla birleşerek tüketim çılgınlığı yarattı. İnsanlık, doğayı kirletip çevreye zarar verirken küresel ısınmayı da tetikledi. Ve bu süreçte, doğanın bir parçası olduğunu unutmuşçasına hareket etti. Peki Dünya'daki en zeki canlı türü olan insanlık, göz göre göre kendisini nasıl yok oluşa sürüklemeye başladı?

(KESME)

SAHNE 2 – İÇ – EV – GECE

Belgeselin ilk konuşmacısı olarak bilimkurgu yazarı İsmail Yamanol, konuşmaya başlar.

İSMAİL YAMANOL

Tüketime odaklı bir ekonomik sistem içinde yaşıyoruz. Kapitalizm özellikle toplum nezdinde tüketimi körükleyen bir ekonomi modeli. Bu da ne oluyor, nelere yol açıyor derseniz; artan tüketim ihtiyacını da kıt kaynaklarla karşılamaya çalıştığımız için ister istemez bu agresif ekonomi politikası doğanın da çeşitli, bizler tarafından tahripkar bir şekilde sömürülmesine neden oluyor. Kaynaklardan gelen büyük paraların işte seçkin bir grup azınlığın elinde bulunması gibi nedenlerden dolayı bu döngü kısır bir şekilde devam edip gidiyor yıllardır. Sistem içinde kendini en iyi yere konumlandırmaya çalışan günümüz bireyi de, farkında olsun ya da olmasın, kendini bu kısır döngünün içinde hapsolmuş buluyor. Ne olabilir, ne yapılabilir, nasıl kurtulunabilir? Tabii ki bunlar aslında hem bireysel hem de toplumsal anlamda hepimizi ilgilendiren bir soru. Çünkü bu devranın bu şekilde sürüp gitmesi mümkün görünmüyor. Neden görünmüyor? Çünkü kaynaklar kıt. Bunlara belli bir süre daha ulaşabileceğimizi öngörüyoruz. Bu noktadan sonra özellikle de tüketim çılgınlığının doruk noktasına ulaştığı bir aşamadan sonra zaten bu belli başlı az kaynaklara herkesin hakkani bir şekilde ulaşması mümkün olmayacak. Yine bir grup azınlığın elinde büyük kaynaklar var olmayı sürdürecek. Küçük azınlık da kendisine bahşedilen o küçük kırıntılarla yetinmek zorunda kalacak. Toplumsal bir yıkımın körüklenmesi anlamına da geliyor.

(KESME)

SAHNE 3 – İÇ – EV – GÜNDÜZ

Belgeselin ikinci konuşmacısı olarak Sistem Biyolojisi ve Tıp doktora öğrencisi Nina Jovanovic, konuşmaya başlar.

NINA JOVANOVIC

Bence insanlar, özellikle de gelişmiş ülkelerde,
Yaşayanlar, davranışlarımızın ekosistemi nasıl
yok ettiğinin büyük oranda farkındalar. Az gelişmiş
ülkeler bu sorunun öneminin bu denli farkında
değiller. Çünkü yoksullukla mücadele ediyorlar.
Bu, onların yaşamları için büyük bir sorun. İklim
değişikliği sorununa değinmek istiyorsak öncelikli
olarak yoksulluk sorununa değinmeliyiz. İnsanlar
yiyecek bir şey bulamazlarsa iklim hakkında
düşünemezler, öyle değil mi?

SAHNE 4 – İÇ – EV – GECE

Belgeselin üçüncü konuşmacısı olarak yazar ve yönetmen Fatih Yürür, söze başlar.

FATİH YÜRÜR

Evet kaynaklar kıtlaşıyor. Ne bileyim, korkunç
Bir küresel ısınma var. Efendim… Yani insanın
robotlaşması, robotun insanlaşması, böyle bir
sürü korku vizyonları içerisinde yaşıyoruz ama
gerçekten sonumuzu mu getiriyoruz sorusunu
acaba bundan 1000 yıl önce de soruyor muyduk?

(DEVAM EDİYOR)

Mesela gladyatör dövüşlerini izleyen adamlar "Ulan toplum ne kadar yozlaştı, bak gençleri nelerle oyalıyorlar" diyorlar mıydı?

(KESME)

SAHNE 5 – DIŞ – DETAY GÖRÜNTÜLER – DEĞİŞKEN ZAMAN

İnsan DNA yapısı, Richard Dawkins, kalabalık insan görüntüleri vb. eşliğindeki detay görüntüler ekrana gelirken açıklayıcı ses konuşmaya başlar.

AÇIKLAYICI SES

Evrimsel açıdan baktığımızda, bencil bir yapıya sahip olduğumuzu biliyoruz. Hatta, Richard Dawkins'in "*Gen Bencildir*" eserinde bu konudan detaylıca bahsedilmektedir. Peki, insanlığın sonunu sahip olduğu bu bencillik mi getirecektir?

(KESME)

SAHNE 6 – İÇ – EV – GECE

İSMAİL YAMANOL

Gen bencildir, doğru. Daha çok çalışma, daha iyi yerlere gelme, işte daha lüks bir hayat yaşayabilme, daha çok para kazanabilme gibi hırslarımız olduğunu da kabul ediyoruz. Aslında bu bir bakıma hayatta kalma güdüsüyle de

(DEVAM EDİYOR)

ilgili zaten. Hayatta kalabilmek için ne yapılması gerekiyorsa canlılar genelde onu yaparlar. Bu, daha büyük bir alana hakim olmaksa, daha büyük bir alana hakim olmaya çalışırlar. Daha güçlü olmaksa, daha güçlü olmaya çalışırlar. Biz doğadan aldıklarımızı çeşitli süreçlerden geçirerek kitlelere satıp bunun karşılığında elde ettiğimiz para ile o gücü sağlamış oluyoruz. Ne kadar fazla doğaya, yani kaynağa hakimsen o kadar zenginsin demektir. Aslında günümüz kapitalizminin ana mantıklarından birisi bu. Ama şunu da sormamız lazım kendimize. Eğer ortada bir doğa yoksa ne olacak? Eğer o doğayı yok edersek ne olacak? Bu güç nereye gidecek? Bu güç yok olacak.

(KESME)

SAHNE 7 – İÇ – EV – GECE

FATİH YÜRÜR

Çok daha büyük tedirginliklerimiz var. Yani Tamamen dışsal bazı tedirginliklerimiz var. Dünya'nın bizim için yaşanılmaz bir hale gelecek olması. Ne bileyim Mart'ta kar yağıyor ama Temmuz'da da nefes alamıyoruz gibi daha gerçek problemler var ama insan bunun çok fazla insan odaklı olduğunu düşünmüyor. İnsan bunun için birilerini suçluyor. O işte suçlu çünkü yere tükürüyor, öbürü bilmem ne yapıyor.

(DEVAM EDİYOR)

Bak Kyoto Protokolü imzalanmadı. Yok işte fabrika atıkları… Şudur, budur, falandır, filandır ama bu tamamen aslında bireysele de indirgenecek bir şey. O yüzden Dünya'nın sonunu insan bilinçdışı bir şekilde getiriyor. Ve halen Dünya'nın sonu bir masal gibi geliyor insanlara.

(KESME)

SAHNE 8 – İÇ – EV – GECE

İSMAİL YAMANOL

Paskalya Adası yerlileri, çeşitli üretim süreçleri dahilinde neredeyse adanın bütün doğal kaynaklarını yok ettiler. Ve en sonunda kendileri de yok oldular. Enteresan bir şey. Bugün işte tarihçiler araştırırken şu soruyu soruyorlar: Paskalya Adalılar kendilerini yok edene kadar neden bunu fark edip de durmadılar? İşte orada galiba şu devreye giriyor: Bu hırs; içimizdeki sürekli üretme, tüketme, bir şeylere hakim olabilme hırsı da bunda etken, baş aktör olabilir. Bir noktada o kadar ileri gittiler ki yarattıkları tahribat geri döndürülemez bir hale geldi. Ve o adalılar için de gelişmemiş, ilkel canlılar diyemiyoruz. Bugün, Paskalya Adası'ndaki o heykeller dünyaca ünlü ve hala turist çeken heykeller. Yani, o dönemde o şartlar altında o heykelleri nasıl yaptıkları bile hala tartışma konusu. Dolayısıyla sanatta, heykelcilikte, hatta inşaatta, yapı ustalığında ileri oldukları da görülüyor. Bu kadar ileri

(DEVAM EDİYOR)

bir uygarlığın, bu kadar karmaşık toplumsal ilişkiler geliştirmiş uygarlığın bile bile kendini yok oluşa sürüklemesi, bile bile işte tüm dağal kaynaklarını bitirene kadar durmaması gerçekten insanlığın geleceğine dair bizi karanlık ipuçlarına sürükler nitelikte.

(KESME)

SAHNE 9 – İÇ – EV – GECE

FATİH YÜRÜR

Evet bireysel olarak kendimizi yok etmeye, var Etmeye eşit oranda meyilliyiz. İntihar da edebiliyoruz, ya da geleceğimizi için de çalışıyoruz, torunlarımız için… Buna eşit oranda meyilliyiz ama insan kendini yok eder mi denildiği zaman orada birazcık da spirütüel bakıyorum ve diyorum ki, kolektif de bir bilinç de var ortada. Yani bu insanlara Dünya'nın sonunu getirtmeyen, bu insanlara elindeki oyuncakları istediği gibi oynatmayan kolektif de bir bilinç var.

(KESME)

SAHNE 10 – DIŞ – DETAY GÖRÜNTÜLER – DEĞİŞKEN ZAMAN

İnsan ile robot, fabrika, atık su, yıkılmış şehir fotoğraf ve videolar eşliğindeki detay görüntüler ekrana gelirken açıklayıcı ses konuşmaya başlar.

AÇIKLAYICI SES

İnsanlar, yarattıkları makineler gibi gece gündüz çalışıp doğanın tüm kaynaklarına hızla, mekanik bir şekilde zarar vermekte. Bu süreç böyle devam ettiğinde de felaket kaçınılmaz duruyor. İnsanlığı bekleyen olası kötü senaryolar, distopyalar neler olabilir?

(KESME)

SAHNE 11 – İÇ – EV – GECE

FATİH YÜRÜR

Pandemi aslında bize bu süreçlerde ne kadar gerçek şeyler yaşattı. Biz alıştık bunlara ama bir 10 yıl öncesinden baksaydık böyle bir süreci yaşayacağımız aklımıza gelir miydi? İzlediğimiz o kadar post apokaliptik filme rağmen bunun içinde olacağımızı düşünmezdik. Çünkü, şimdi post apokaliptik vizyonlara ya da distopyalara romantik bir şekilde bakıyoruz: Ya işte Dünya'nın işte yüzde doksanı yok olsun da insanlar takılsın. Sanki Dünya nüfusunun yüzde doksanı yok olunca insanlık böyle aklı başına gelecekmiş de böyle silkinecekmiş, bütün o böyle kavgalar sona erecekmiş gibi. Halbuki bize gösterilen bütün o vizyonlarda daha vahşi bir dünya vardır. Ve biz onu aslında seksenlerde aldığımız kültürden

(DEVAM EDİYOR)

dolayı öyle bir dünyada kahraman olacağımıza inanırız. Yani hiç kimse sokağa çıktığı andan itibaren kafasının ilk kesilecek adam olduğunu düşünmez öyle bir distopyada.

(KESME)

SAHNE 12 – İÇ – EV – GECE

Belgeselin dördüncü konuşmacısı olarak psikoloji yazarı Nathalie L., sözlerine başlar.

NATHALIE L.

Covid, Korona krizinden beri insanlar daha çok bilgisayarın karşısında. Daha izole olmuş durumda. Yani demek istediğim, sosyal bağlarımızın hızla modifiye olduğunu görüyoruz. Gitgide daha fazla kendi yarattığımız araçlara bağımlı oluyoruz: Akıllı telefon, bilgisayar gibi… 5 dakikada bir onları kontrol etmezsek yapamıyoruz. Covid'den itibaren buna daha da bağımlı hale geldik.

(ZİNCİRLEME GEÇİŞ)

SAHNE 13 – İÇ – EV – GECE

FATİH YÜRÜR

Pandemide şeyi gördük bu arada, o romantikliğin hayatımıza ne kadar hızlı bir şekilde sirayet edebildiğini gördük. Ve insanlar pandemide bir sürü garip garip şeyler çıktı işte "plandemi" diyenler diyoruz ya. Hani işte "beynimize çip takacaklar", ne bileyim aşılarla… Yani aslında bu bilimkurgu vizyonlarının hayatımızdaki negatif etkileri. Çünkü her şeyi komplo teorisi şeklinde yaşıyoruz. Özellikle hani Philip K. Dick hikayesindeymiş gibi yaşıyor herkes. "Bizden sürekli saklanan bir şeyler var", "Hükümetler bizden…" saklamıyorlar demiyorum bu arada hani. Bunun ne kadarına vakıf oluruz, bilemeyiz. Ama hayatı sürekli "Birileri bizle oyun oynuyor", "Birileri bizi gözetliyor" falan filan derken tam bir gözetim toplumunun içine düştüğümüzde de ne kadar normalleştiğini görüyoruz her şeyin. Yani insanların bize hükmetmeleri ya da bizi kontrol etmeleri için kalkıp da bir tiran gibi kafamıza vurmalarına gerek olmadığını pandemide görüyoruz. En basit örneğinden artık şöyle bir teknolojinin içerisindeyiz: Ahmet'le konuşuyorsun telefonda, "Ya Moda'ya geçelim, Moda'da çay içeriz" diyorsun pat Moda'daki restoranlar şeyi geliyor yani. Ve bu artık şaşırmıyorsun. Normal bir şey yani. Senin gözetim açısından ne kadar kontrol edilebilir olduğunu sen veriyorsun bütün doneyi. Yani artık şöyle bir Dünya'da da yaşamıyoruz: Senin bilgilerini almak için, seni kontrol etmek için hiç kimse

(DEVAM EDİYOR)

uğraşmıyor. Çünkü sen zaten kontrol etsin diye
bu bilgilerin hepsini o insanlara sunuyorsun.
Ve sonra da diyorsun ki "Ya bizi planlı bir şekilde
yok etmeye çalışıyorlar." Hayır! Yani zaten kimse
seni yok etmeye çalışmıyor. Ya da ne bileyim
senden zaten alacağı faydayı sağlaması için
bütün her şeyi altın tepside sunuyorsun. Bu bir
distopyadır. Yani bu, seksenlerde bir distopyaydı
en son. Şu anda da bir distopya olması lazım.
Yani bu, bir distopya olarak insanları korkutmuyor
ama şey korkutuyor. Nasıl diyeyim: "Şu şekilde
düşünen herkesin tutulup yakıldığı bir gelecek."
Yani böyle bir distopya yaratmaya gerek yok.
Bir de şey olarak da verimsiz yani: Faydacı bir
tarafı yok yöneten tarafa. Yani bana karşı çıkan
herkesi yok edeceğim bir dünya saçma. Bana
karşı çıkan insanların vücutlarındaki elektrikten,
şundan bundan, işte Matrix'te makinelerin yaptığı
gibi fayda sağlayabiliyorsan, bu mantıklı bir distopya.
Ve şu anda da çok mantıklı bir distopyanın içerisindeyiz.

(KESME)

SAHNE 14 – İÇ – EV – GÜNDÜZ

NINA JOVANOVIC

Distopyalar hakkında düşündüğümde beklediğim
şey hükümetlerin baskıcı tutumu içinde kalacağımızdır.
Şu an Çin'de "Sosyal Puanlama" sistemi uygulanmaya

(DEVAM EDİYOR)

başladı. Bu gerçekten beni endişelendiriyor. Özgürlüğümüzü kaybedeceğimizden korkuyorum. Ayrıca politik doğruculuk var: Temeli iyi ama son yıllarda gerçekten kötü bir şekilde istismar ediliyor. Bu da ifade özgürlüğünü etkiliyor. Umarım o noktaya gelmez ama gitgide özgürlüğümüzü kaybettiğimizi hissediyorum: İfade özgürlüğü, kendimiz olabilmenin özgürlüğü… Hem birey hem de toplum olarak bu durumun farkında olmamız gerekiyor.

(KESME)

SAHNE 15 – İÇ – EV – GECE

İSMAİL YAMANOL

Gelecekte karşılaşabileceğimiz olası durumlardan biri iklim mülteciliği. Milyonlarca insan Dünya'nın bazı coğrafyalarından, özellikle küresel ısınmanın işte yaşanamaz hale getireceği gelecekte, bölgelerden farklı bölgelere göç etmek zorunda kalacak. Bugün işte hem Suriye hem Afganistan'daki olayların neticesinde o çok demokratik bulduğumuz, Avrupa'nın o çok gelişmiş dediğimiz, gıptayla baktığımız çoğu, hemen hemen hepsi, diyebiliriz… Bir anda iş mültecilere geldiğinde sınırlarını kapattıklarını, hatta işte botlarını batırmak suretiyle kendilerini ölüme yolladıklarını falan gördük. Yani bu da bize aslında gelecekte, yani bu şartlar daha da çetinleştiğinde bu devletlerin, hani demokrasi dediğimiz, insan haklarına saygı

(DEVAM EDİYOR)

dediğimiz ülkelerin ne kadar böyle sertleşebileceğinin de bir göstergesi aslında. Gelecekte neyle karşılaşırsın? Karşılaşabileceğin şeyler belli: Üç aşağı beş yukarı tahmin edebiliyorsun bunları. İyice azalan kaynaklar için geniş çaplı savaşlar yaşanabilir, Dünya kutuplara ayrılabilir, büyük çaplı böyle insan kıyımları ortaya çıkabilir. Ben, bunun çok olası olduğunu düşünüyorum. Eğer işte uzay çalışmalarında belli bir eşiği geçemezsek, Dünya'ya bağımlı kalmayı sürdürürsek bu er ya da geç olacak zaten. Bundan kaçış yok.
Bu manzara önümüzde dururken yapılması gereken şeyler de belli. Ya bu, önümüzde duran, işte o geleceği yaşayacağız: Hiç değişmeden, hiç dönüşmeden bunu yapacağız. Ya da gözümüzü uzaya dikip uygarlığımızı devam ettirebilmenin yollarını uzayda arayacağız. Yani bunun başka bir alternatifi yok. Dünya dediğimiz yer eski insanlara çok büyük, uçsuz bucaksız, sonsuz bir yer gibi geliyormuş. Bugün aslında Dünya'nın da nispeten küçük bir gezegen olduğunu, orta halli bir yıldızın etrafında döndüğünü falan biliyoruz. Kaynaklarının neler olduğunu, yeraltında ne tür kaynaklar yattığını da aşağı yukarı tahmin ediyoruz. Görüyoruz ki önümüzdeki yüz yıl içerisinde, belki o kadar bile sürmeyecek, çok radikal, geniş çaplı böyle sonuçlar doğuracak gelişmeler yaşanacak. Bu önümüzdeki yüzyılı atlatabilirsek ne mutlu bize, yok olmadan. Eğer atlatamazsak ve uzay çalışmalarında da bir yere varamazsak, kayda değer bir noktaya erişemezsek muhtemelen yok olacağız.

(KESME)

SAHNE 16 – İÇ – EV – GECE

NATHALIE L.

Eğer yapay zeka ve onun amacının ne olabileceği konusunu düşünürsek, yapay zekanın insan aklını örnek aldığını unutmamalıyız. İnsan aklını örnek alıp ne yapabilirler? Bazı hesaplamalar da yaparak bizim yerimize geçmek isteyebilirler. Çünkü biz sinir bozucuyuz. Kapitalizm üzerinden bakarsak insanlar gerçekten rahatsız edici. Yani çoğu zaman uyuyoruz, mola veriyoruz. Bilgisayarlar daha efektif, daha verimli.

SAHNE 17 – DIŞ – DETAY GÖRÜNTÜLER – DEĞİŞKEN ZAMAN

Yıkılmış şehir, finans görselleri ekrana gelirken açıklayıcı ses konuşmaya başlar.

AÇIKLAYICI SES

İnsanlığın kurtuluşa ulaşabilmesi için ne yapması gerekmektedir? Kapitalizmi terk etmek, kurtuluş için yeterli olacak mı?

(KESME)

SAHNE 18 – İÇ – EV – GECE

İSMAİL YAMANOL

Bu çılgıncasına tüketim alışkanlığının ya da tüketime özendirmenin sonucu olarak doğayı mahvettiğimiz bilinen bir gerçek. Burada herkes hemfikir. Bu hızla üretmeye ve tüketmeye devam edersek doğa da geri dönüşemez bir şekilde tahribata uğrayacak. Bu konuda da herkes hemfikir. Hem kapitalist açıdan bakarsak hem komünist açıdan bakarsak gereksiz üretim ve tüketim denklemini komünizmin tek başına aşabilmesinin imkanı olmadığını görüyoruz. Bugün Dünya'nın en fazla üretim yapan ülkesi Çin. Oysa baktığınızda Çin'in daha kapitalizmin karşısında bir duruş sergilediğini düşünürsünüz ama Çin'in kapitalizmi bazen Amerikan kapitalizmiyle yarışır duruma geliyor. Evet kapitalizm doğaya zarar veriyor ama şu anki komünist anlayışların da bundan çok farklı olmadığını söyleyebiliriz rahatlıkla. Demek ki bu iki kutuplu düşünceden biraz sıyrılıp başka hangi alternatifler var, bu doğayı daha başka hangi ekonomik sistemlerle ayakta tutabiliriz veya sürdürülebilir hale getirebiliriz? Bunların üzerinde durmamız lazım. Hem Kapitalizmin hem de komünizmin doktrinsel Anlamda insanlığa getirileri ve götürüleri var. Bunların iyi taraflarının alınması, kötü taraflarının işte geride bırakılması gerekebilir. Sonuçta kendimize yeni bir sistem kurarken geçmiş deneyimlerinizden yola çıkarak hangi tarafların

(DEVAM EDİYOR)

iyi hangi tarafların kötü olduğunu belirleyip bunları alıp kullanmanız gayet olağan. Çünkü akıl da bunu söyler zaten.

(KESME)

SAHNE 19 – İÇ – EV – GÜNDÜZ

NINA JOVANOVIC

Bir tarafta kapitalizm var. Onda kapitalizmin Patronları çok büyük bir serveti ellerinde tutuyorlar. Diğer tarafta alternatif olarak daha önceden de gördüğümüz komünizm ve sosyalizm sistemleri var. Onlarda da hükümet her şeyin sahibi. Şimdi her iki sistemin de problemlerimizi çözemediği bir noktaya gelmiş durumdayız. Bence yeni bir sisteme ihtiyacımız var. Yine de kapitalizmin iyi taraflarını tutmalıyız. Ama bir şekilde onları modifiye etmeliyiz.

SAHNE 20 – İÇ – EV – GECE

İSMAİL YAMANOL

Peki ne olabilir alternatif? Bana göre alternatif anarşizm olabilir. Ama anarşizm günümüz insanlık olgunluğuna çok da hitap eden bir düşünce biçimi değil maalesef. Ama ben şöyle, şu açıdan bakıyorum:

(DEVAM EDİYOR)

Burada bence kritik nokta bizim insanlık olarak
Uzay ve kolonileşme çabalarımızın nereye
Kadar ilerleyebileceği ile alakalı bir durum var.
Şimdi en başından beri belirttiğimiz bir durum var:
Dünya'da kaynaklar sınırlı dedik. Doğru, sınırlı.
Ama uzayda… Neredeyse sınırsız kaynaklara sahip
bir sonsuzluk var. Dolayısıyla, aslında bunun farkında
Dünya'ya hükmeden güçler. Ne yapıyorlar? İşte
Göktaşı madenciliğine yatırım yapıyorlar, kolonileşmenin
çarelerini arıyorlar. Fakat sadece sorun şu: Biz eğer
şu anki sömürü odaklı ekonomik sistemlerimizi buradan
alıp uzaya taşırsak hiçbir şey yine değişmeyecek.
Yine fakir olacak, yine işte arada sosyal uçurumlar
olacak. Sadece ne olacak, kapitalizmin boyutu
dünyasal olmaktan çıkıp Güneş Sistemi'ne yayılmış
hale gelecek. Bunun dışında hiçbir şey değişmeyecek
hayatımızda. Bunun önüne geçebilmek, kendi
kendimizi yok etmeden önce o ideal yönetim
biçimine, yönetim modeline geçebilmemiz
gerektiğini düşünüyorum.

(KESME)

SAHNE 21 – İÇ – EV – GECE

FATİH YÜRÜR

Bir komünist olarak tamamen kapitalist dünyanın
bize sunmuş olduğu teknik teçhizatları imite eden
bir Dünya ile… İşte iPhone yerine Xiaomi. Çin'in
iPhone diye Xiaomi geliyor karşımıza. Ve sürekli
olarak da o kapitalist sistem içerisinde atıyorum

(DEVAM EDİYOR)

bize “X” liraya “X” kadar sunulan bir şeyi Çin, “X” liraya “5X” kadarını sunarak: Yani daha fazla depolama yeri, atıyorum daha büyük ekran, daha bilmem ne, daha uzun süre dayanan batarya diye bir alternatif oluşturuyor. Tamamen komünist bir anlayışla böyle bir şey mümkün olamaz. Bu tabii ki bir kapitalist, hatta bir emperyalist bir tarafı var bunun. Yani bir hükmetme, bir yayılma… Ama nasıl yayılma? X bir güç var, kapitalizm adında. Bu kapitalizme bir Rakip olarak yayılma. Ama komünizm dediğimiz şeyin Gerçekten de ereği bu mu olmalı? Yani çatışma mı yaratmak için komünist oluyor insan? Bir şeyle mi çatışmak, bir şeyle mi mücadele etmek? Bir şeyin karşısında onun yapamadığı daha bilmem neyi Yapmak, bu pazarı ele geçirmek… Şimdi bu sistemlerin ikisi de aynı. Yani bu yöntem farklılığından kaynaklı hani… “X” sınıfı zengin olmuyor da “Y” sınıfı zengin oluyor. Birinde şirketler zengin oluyor, öbüründe de seçkinler zengin oluyor. Ee? Ne yaptık yani? Kalıpları değiştirdik. Komünizm, yapı olarak ne yazık ki bu coğrafya için geçtim, Dünya genelinde de liberal bazı ekonomilerin komünizme evrilmesi dışında her yerde zaten bambaşka komünizm görüyoruz: Herkesin kendi kafasında, kendisine göre, kendisine ideal gelen, “Öyle bir komünizm içerisinde olsaydım ben iyi yaşardım” dediği… O yüzden de romantize edilen bir komünizm… Bu da zaman içerisinde kutsallaştı. Neden kutsallaştı? Çünkü kapitalist, emek sömürüsü,

(DEVAM EDİYOR)

şu, bu, hetere hötere diyoruz ama kapitalizmin
oyuncakları olmadan ne kadar yaşayacağımızı
bilmiyoruz. Herkes kaçmak istiyor: Köye yerleşeyim,
Ege'de bir sahil kasabasına gideyim, bilmem ne…
Ama bu olmuyor. Ege'de bir sahil kasabası oluyor
Sana Bodrum. Yani Bodrum eşittir İstanbul imitasyonu
Bir Ege. Bir yerden kaçmak, bir yeri bırakmak
terk etmek hiçbir şey ifade etmez. Değişim ne olur?
Yeni bir sistem gelir mi? Yeni bir sistem var aslında,
Gelir mi dememize gerek yok. Şu an yaşadığımız
şey makro kapitalizmin biraz daha üzerinde bir şey,
daha bireysel. Bu arada şu da var, yani kapitalizm
dediğimiz şey de bir kan kaybına uğruyor. Geçtiğimiz
günlerde yüz milyar dolar zarar etti Amerikan
şirketleri, şu oldu bu oldu… Evet, kapitalizm bir
kabuk değiştiriyor. Bu pandemi süreciyle hayatımızı
etkileyen bir dışsal unsur sebebiyle bir dönüşüm.
Kimilerine göre tırnak içerisinde "Ayarlanmış bir
dönüşüm" ama kaçınılmaz olan… Yani yine bir
şeyin ömrü bittiği için başka bir şeye evrilmesi,
kabuk değiştirmesi. Ama öyle Zweig gibi kalkıp da
pandeminin ilk gününden "Komünizm geri geliyor"
falan filan… Daha özgürlükçü bir ortamın geri
gelmeyeceğini görüyoruz. Daha özgürlükçü bir
ortamın talep edilmediğini de görüyoruz. Yani
insanlar daha fazla özgür olmak istemedikleri
için zaten biz bunu yaşıyoruz. Biz, özgür olmak
istemiyoruz ki. Yani, şöyle söyleyim: İnsanlar
yemek yerken Netflix'in karşısına geçip algoritmanın
kendilerine önerdiği filmi izliyorlar. Şimdi, niye

(DEVAM EDİYOR)

özgür olmak istesin ki? İnsanlar zaten yönlendirilmek istiyor. Demek istediğim aslında komünizm ile kapitalizmin evlendiği bir dünyaya gidiyoruz. Her şey bizim için seçiliyor öncesinde. Ve biz bu seçenekler içerisinde bir şeylere karar verip o an için mutlu oluyoruz, mutlu hissediyoruz: Geçici veya kalıcı. O önemli değil. Ama sonuçta biz özgür olmak istemiyoruz. Bizim için özgürlük ne? Bence biz onu bilmiyoruz. Sıkıntı, henüz onu bilmemekten kaynaklanıyor gibi geliyor.

(KESME)

SAHNE 22 – DIŞ – DETAY GÖRÜNTÜLER – DEĞİŞKEN ZAMAN

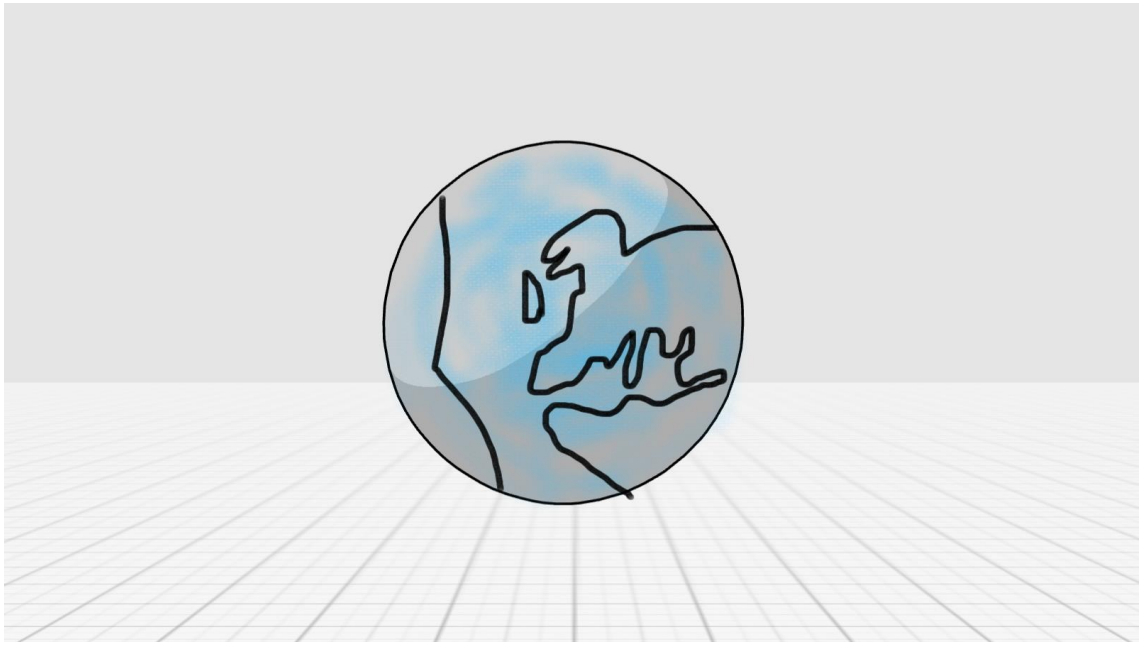
DNA yapısı, bilim insanlarının çalışması, yürüyen insanlar, kalabalık şehir görüntüleri ve 3 boyutlu olarak Dünya'nın videoları ekrana gelirken belgeselin açıklayıcı sesi konuşmaya başlar.

AÇIKLAYICI SES

İnsanlık, bencil gen yapısını zekâsı ve bilinci ile yenerek kendisini kurtuluşa sürükleyebilecek güçte mi? Şu an artık işlemeyen sistemlerini onarabilecek veya yeni bir sistem kurarak ona adapte olabilecek kapasitede mi? Tüm bunları, ancak zaman gösterecek. Eğer şanslıysak, zamanı geldiğinde insanlığın tamam veya devam diyeceği o kaçınılmaz dönüm noktasına şahit olacağız.

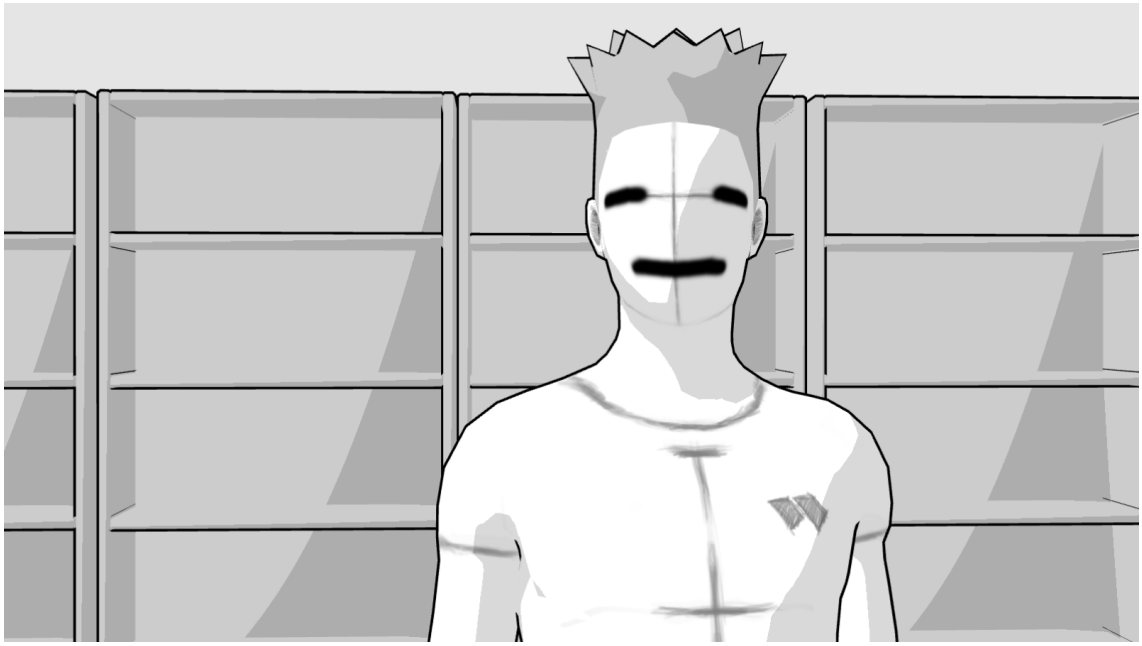
SON

4.9 Storyboard

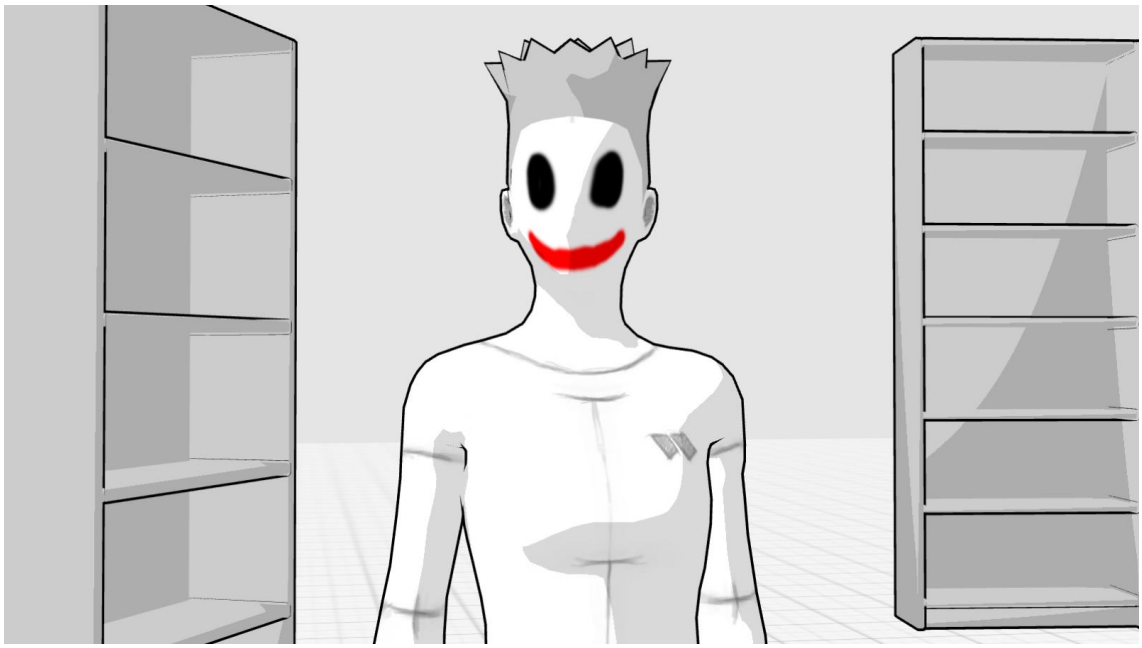
SAHNE 1 – DIŞ – DETAY GÖRÜNTÜLER – DEĞİŞKEN ZAMAN

Açıklayıcı Ses: “İnsanlık... Yeryüzündeki 300.000 yıllık…”

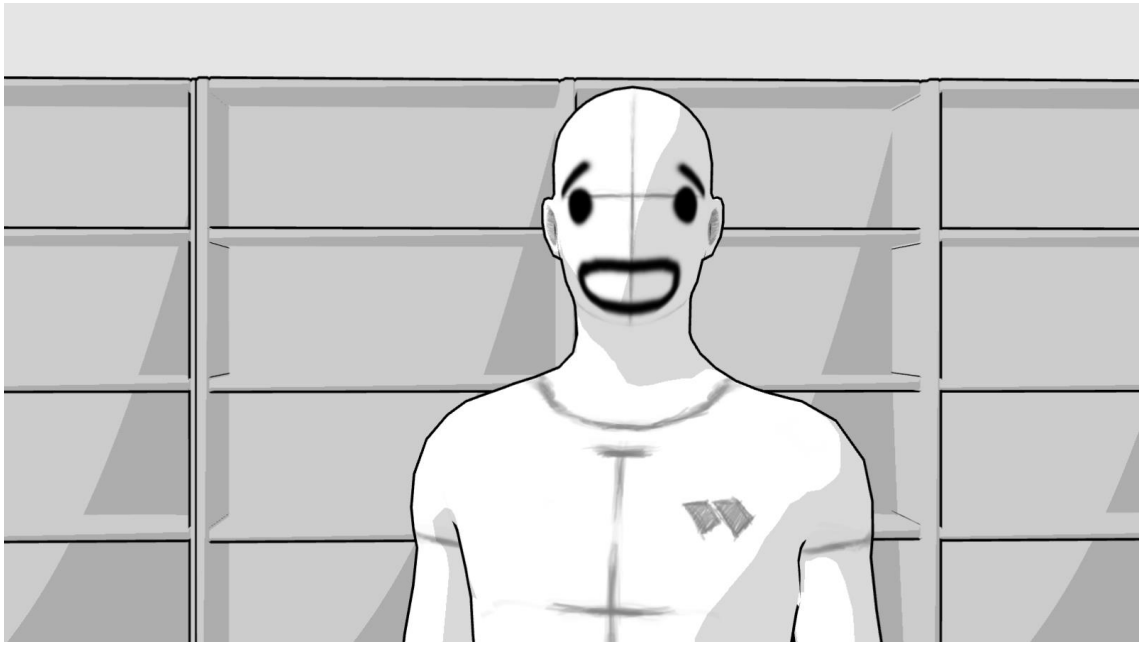
SAHNE 2 – İÇ – EV – GECE

İsmail Yamanol: “Tüketime odaklı bir ekonomik sistem…”

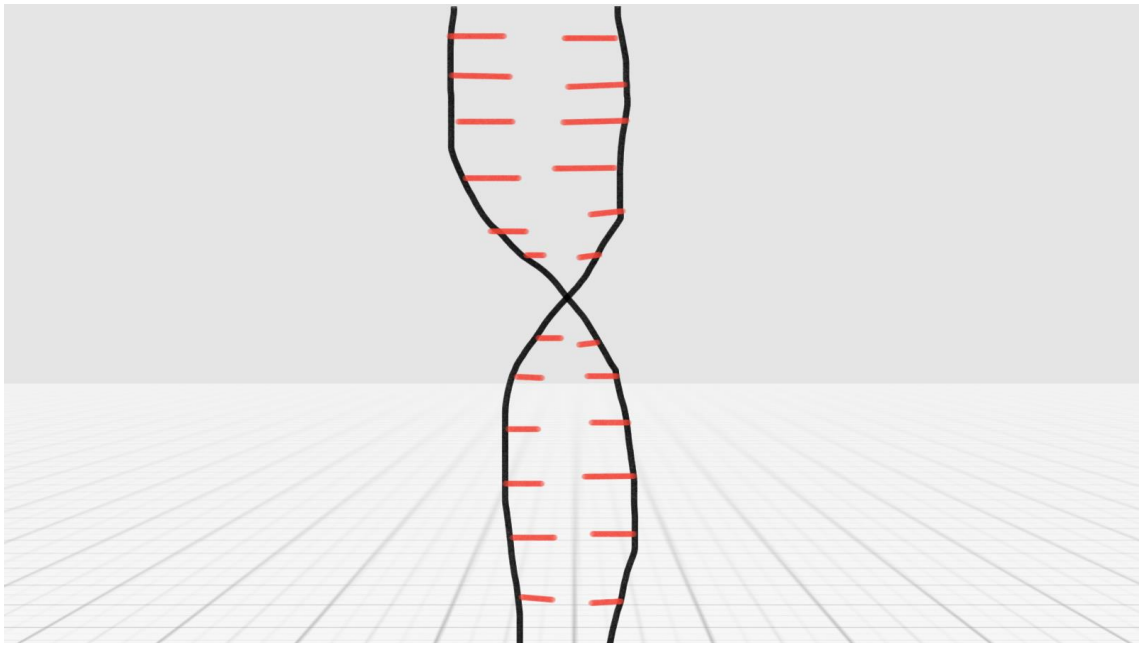
SAHNE 3 – İÇ – EV – GÜNDÜZ

Nina Jovanovic: “Bence insanlar, özellikle de gelişmiş ülkelerde…”

SAHNE 4 – İÇ – EV – GECE

Fatih Yürür: “Evet kaynaklar kıtlaşıyor...”

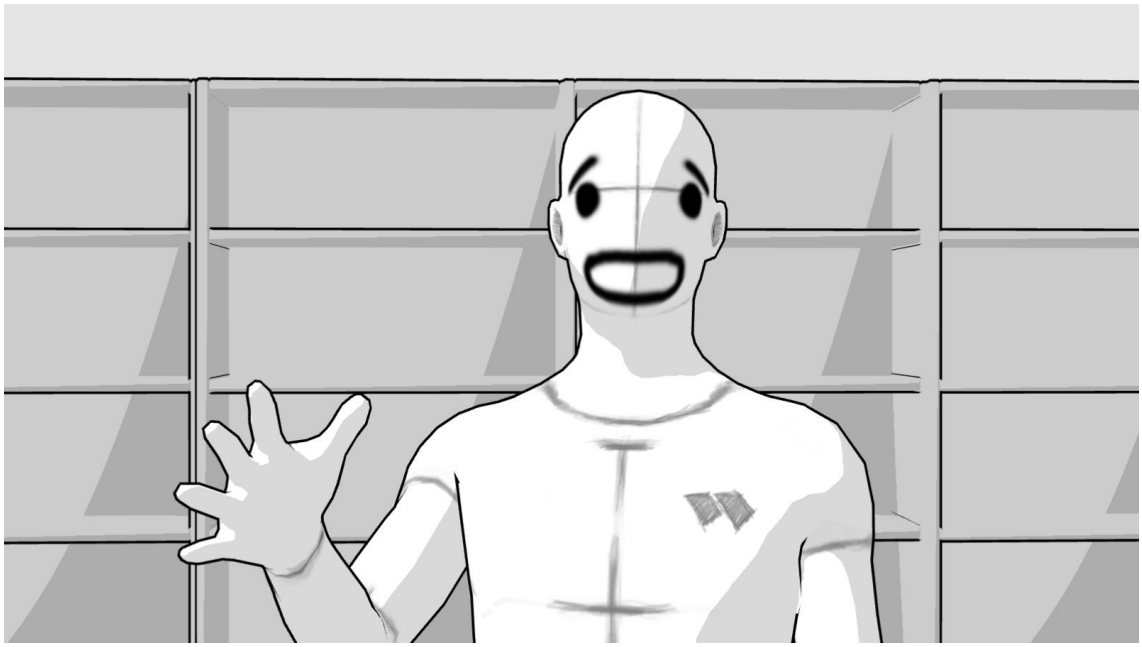
SAHNE 5 – DIŞ – DETAY GÖRÜNTÜLER – DEĞİŞKEN ZAMAN

Açıklayıcı Ses: “Evrimsel açıdan baktığımızda…”

SAHNE 6 – İÇ – EV – GECE

İsmail Yamanol: “Gen bencildir, doğru…”

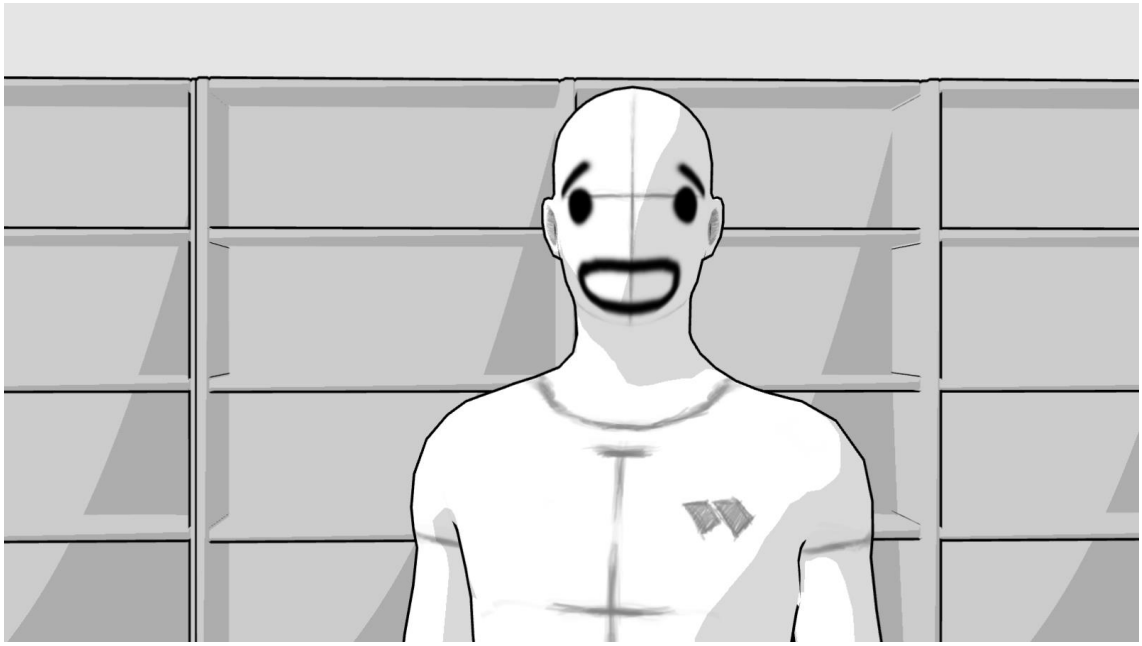
SAHNE 7 – İÇ – EV – GECE

Fatih Yürür: “Çok daha büyük tedirginliklerimiz var…”

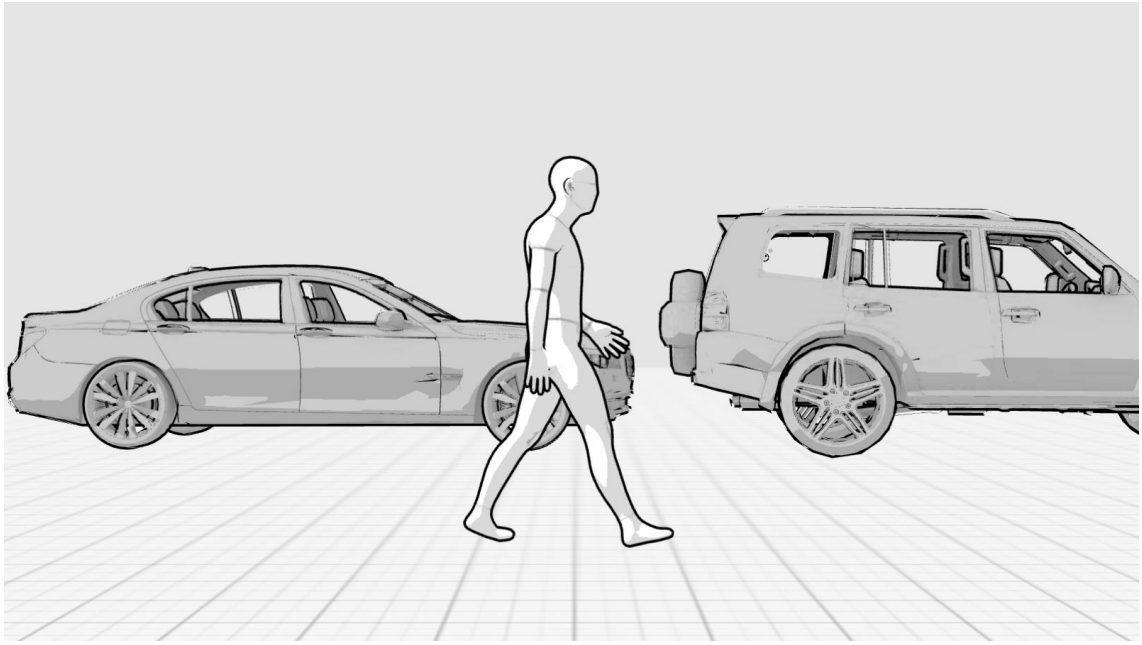
SAHNE 8 – İÇ – EV – GECE

İsmail Yamanol: “Paskalya Adası yerlileri, çeşitli üretim süreçleri…”

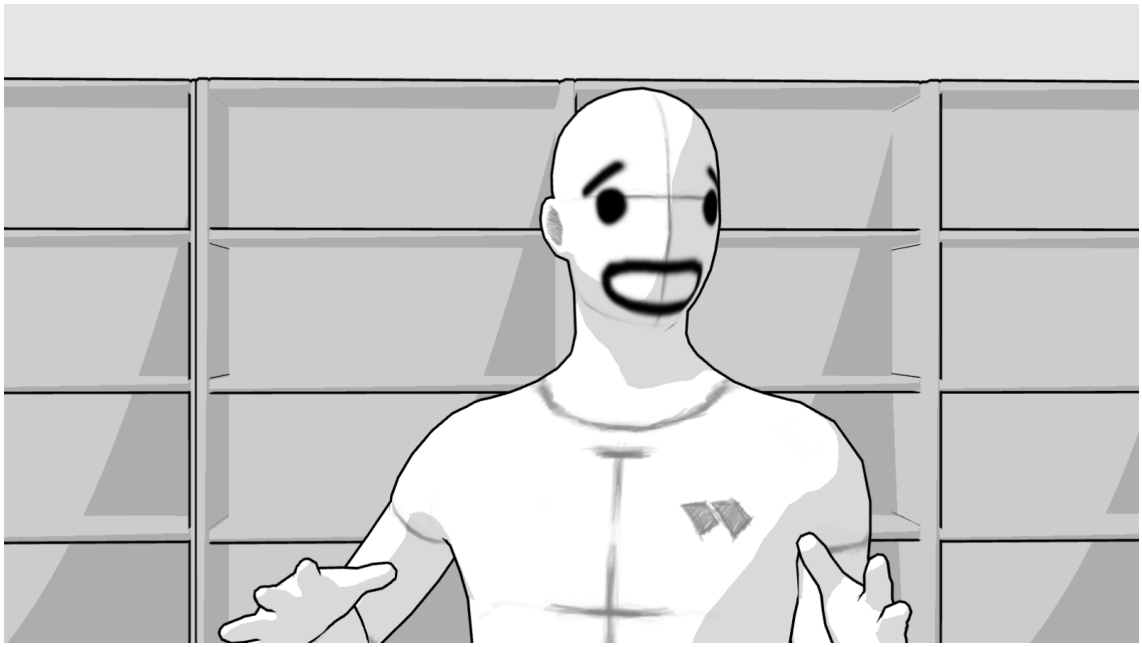
SAHNE 9 – İÇ – EV – GECE

Fatih Yürür: “Evet bireysel olarak kendimizi yok etmeye…”

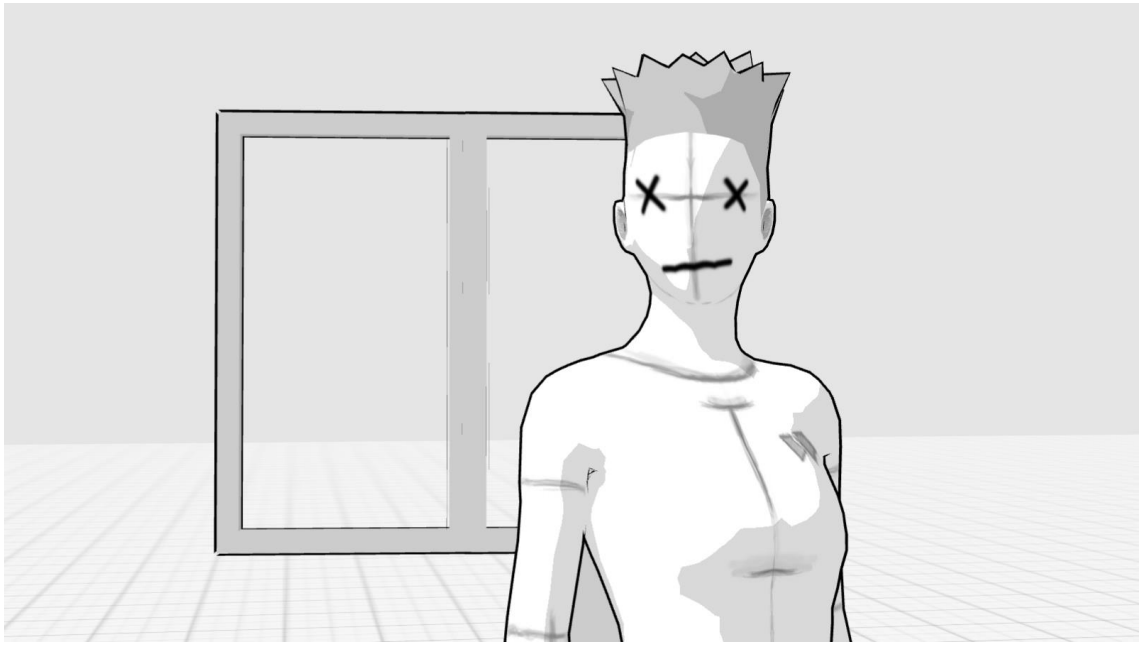
SAHNE 10 – DIŞ – DETAY GÖRÜNTÜLER – DEĞİŞKEN ZAMAN

Açıklayıcı Ses: “İnsanlar, yarattıkları makineler gibi gece gündüz**…”**

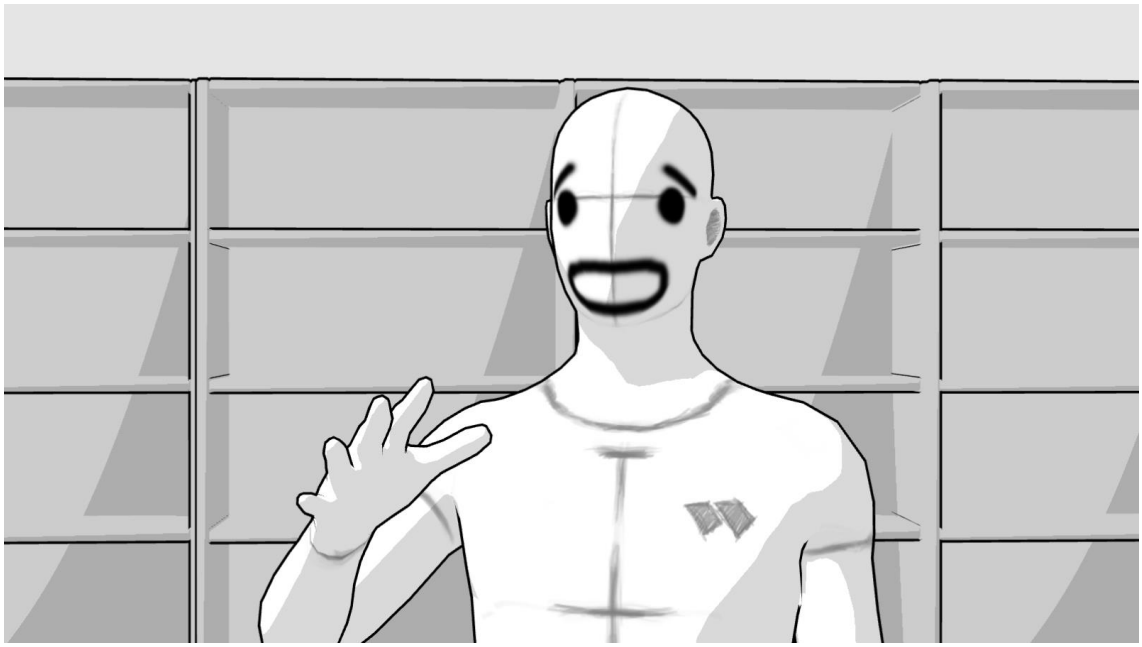
SAHNE 11 – İÇ – EV – GECE

Fatih Yürür: “Pandemi aslında bize bu süreçlerde…”

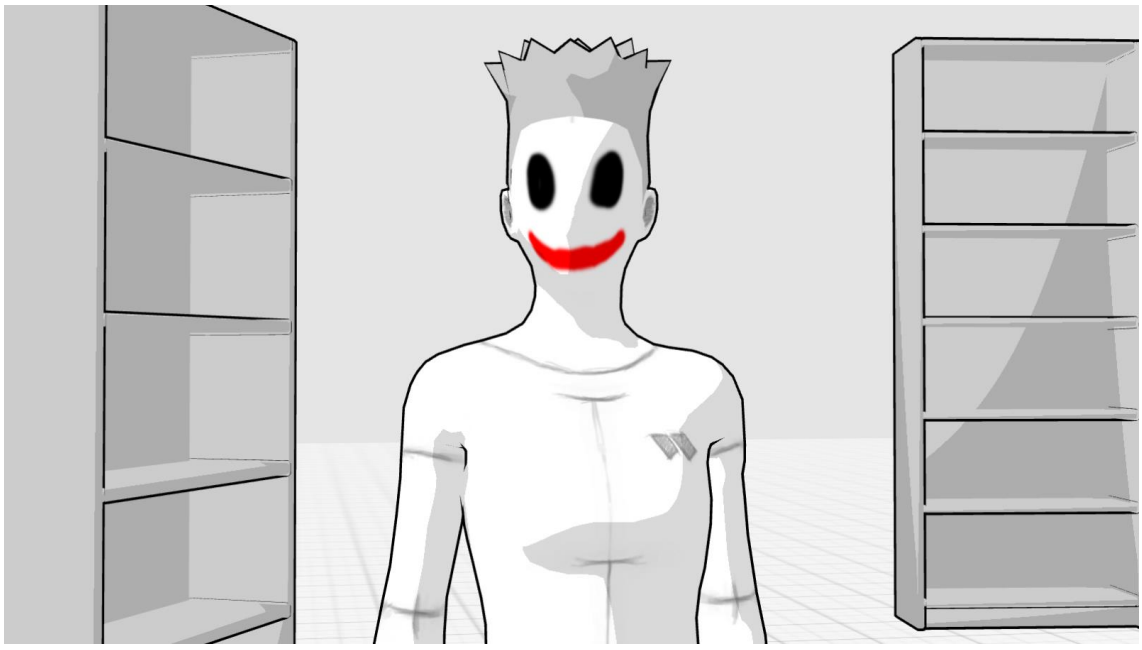
SAHNE 12 – İÇ – EV – GECE

Nathalie L.: “Covid, Korona krizinden…”

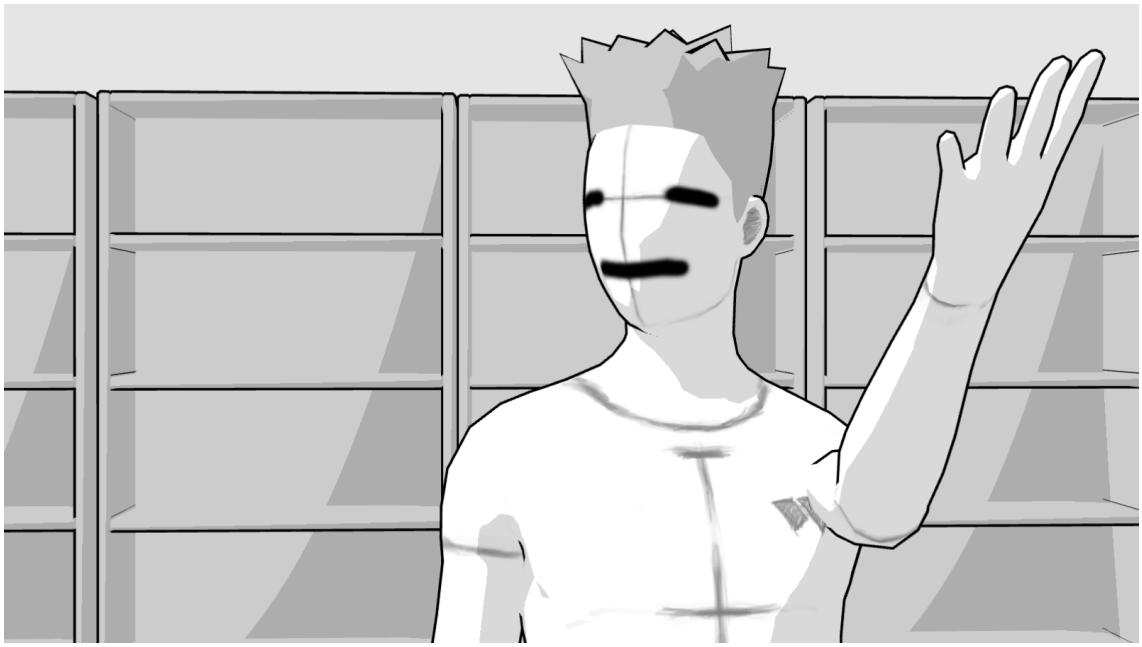
SAHNE 13 – İÇ – EV – GECE

Fatih Yürür: “Pandemide şeyi gördük bu arada…”

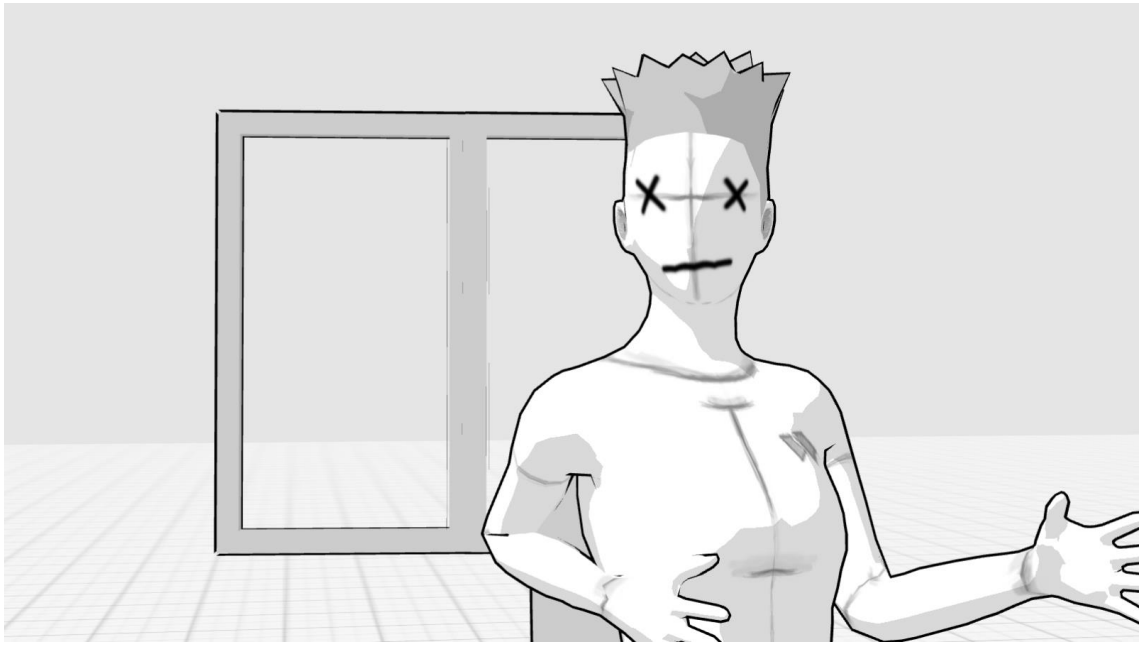
SAHNE 14 – İÇ – EV – GÜNDÜZ

Nina Jovanovic: Distopyalar hakkında düşündüğümde

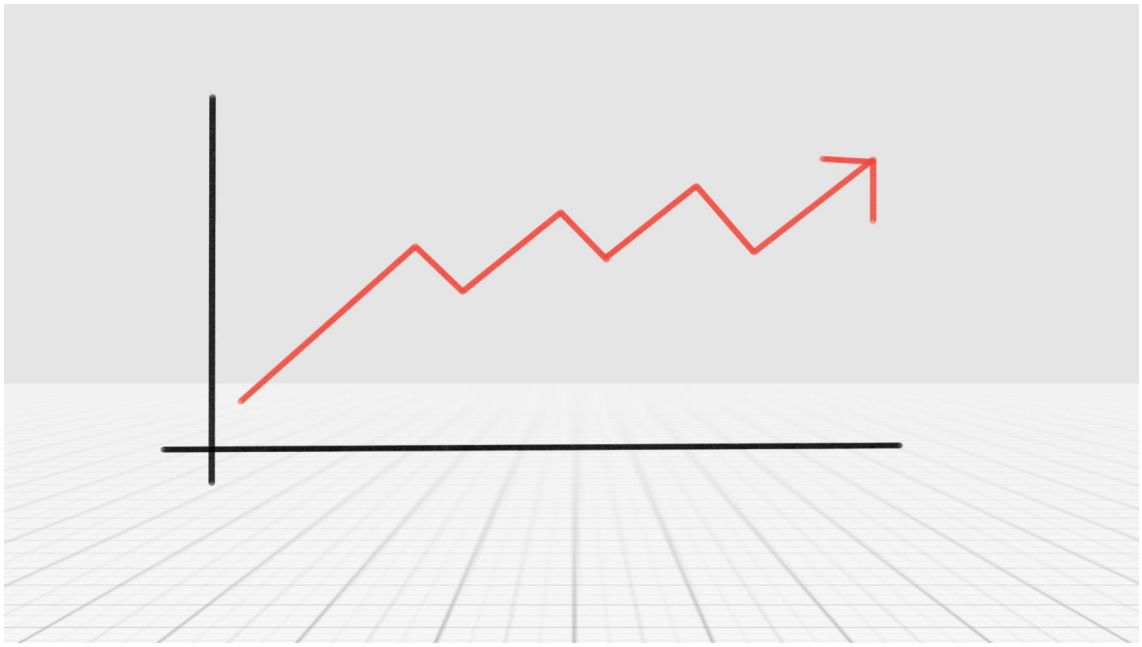
SAHNE 15 – İÇ – EV – GECE

İsmail Yamanol: “Gelecekte karşılaşabileceğimiz olası…”

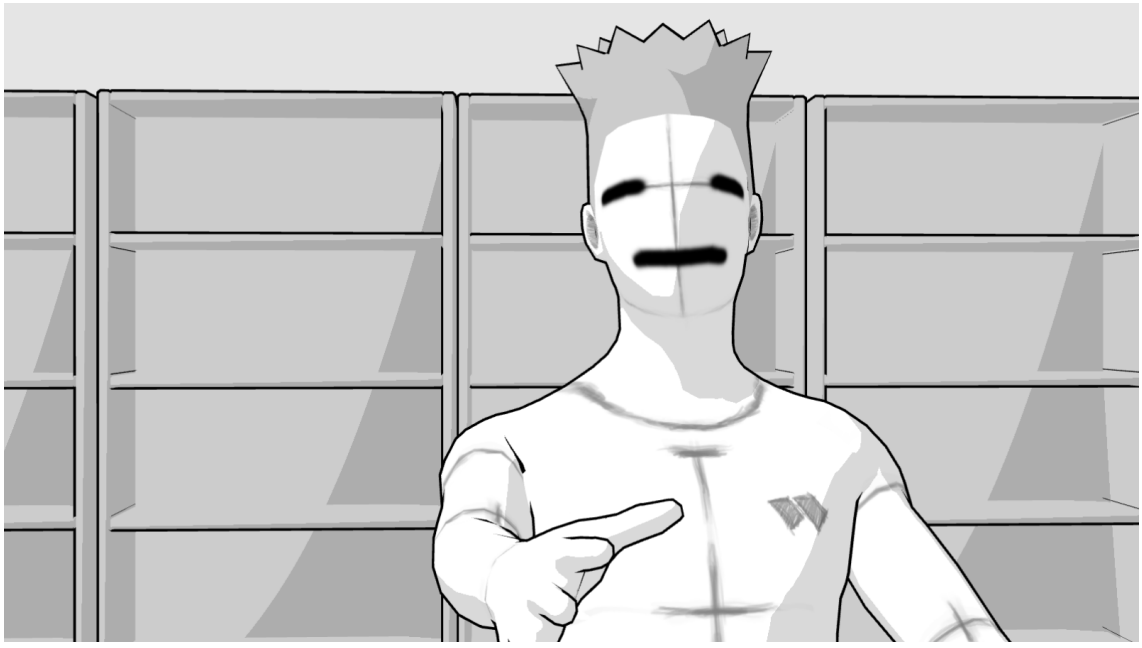
SAHNE 16 – İÇ – EV – GECE

Nathalie L.: “Eğer yapay zekâ…”

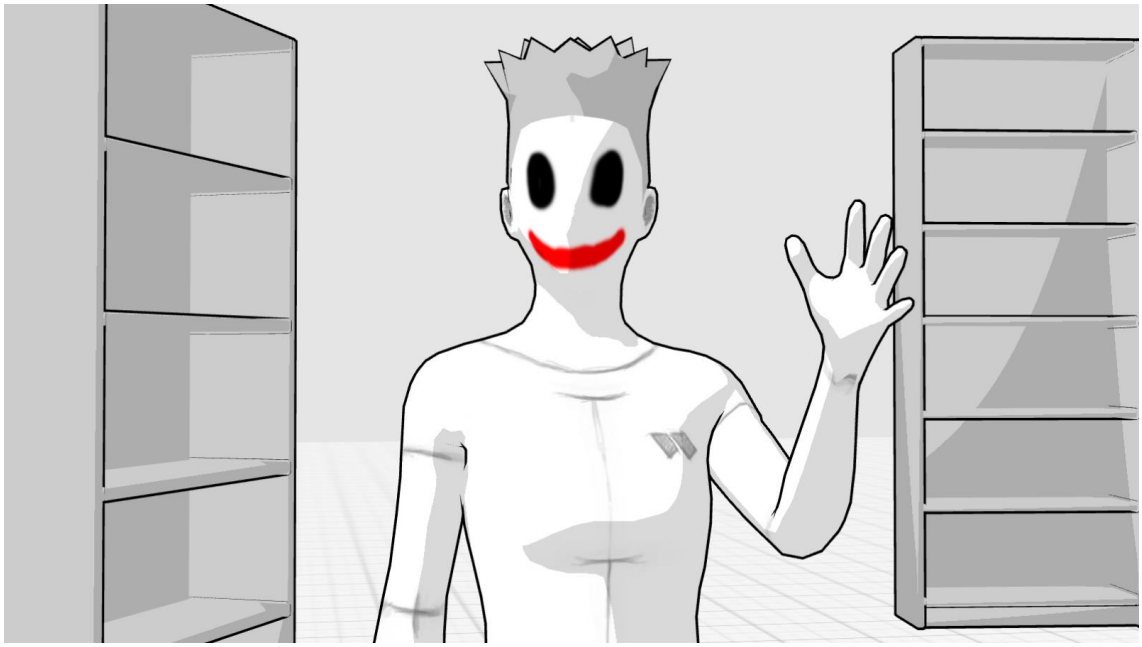
SAHNE 17 – DIŞ – DETAY GÖRÜNTÜLER – DEĞİŞKEN ZAMAN

Açıklayıcı Ses: “Bu çılgıncasına tüketim alışkanlığının…”

SAHNE 18 – İÇ – EV – GECE

İsmail Yamanol: “Bu çılgıncasına tüketim alışkanlığının…”

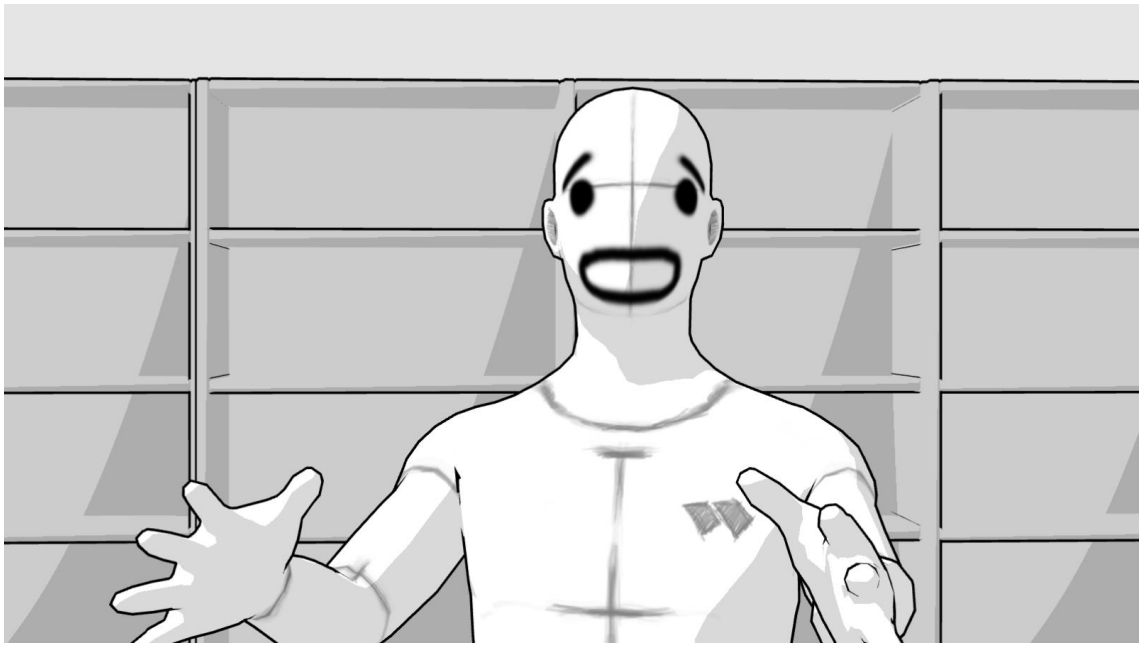
SAHNE 19 – İÇ – EV – GÜNDÜZ

Nina Jovanovic: “Bir tarafta kapitalizm var.”

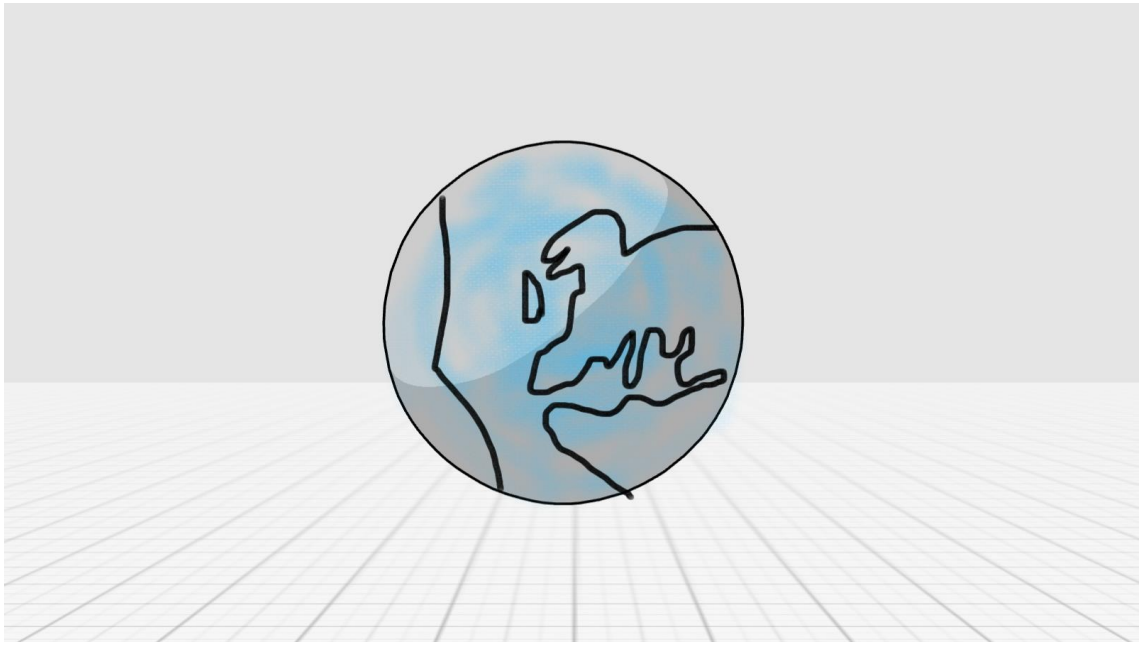
SAHNE 20 – İÇ – EV – GECE

İsmail Yamanol: “Peki ne olabilir alternatif?”

SAHNE 21 – İÇ – EV – GECE

Fatih Yürür: “Bir komünist olarak tamamen kapitalist…”

SAHNE 22 – DIŞ – DETAY GÖRÜNTÜLER – DEĞİŞKEN ZAMAN

Açıklayıcı Ses: “İnsanlık, bencil gen yapısını zekâsı…”

5. SONUÇ

İnsanın gen yapısıyla beraber bencil doğasının, evriminin ve onun yarattığı kapitalist dünya düzeninin büyük bir hızla nasıl bizi yok oluşa doğru sürüklendiği bu tez boyunca açıklanmaya çalışıldı.

Tüm sorunların nedenlerinden biri olan kapitalizmin tamamen terkedilmesinin bir anda her şeyi çözmesi güç gözükmektedir. Daha önce denenen komünist sistemlerin de yaygın olduğu dönemde iki kutuplu bir dünya düzeni vardı. İnsanlık da bu iki kutbun hızla silahlanması yüzünden olası bir nükleer savaş tehdidi ile karşı karşıyaydı. Günümüzde de yok edilmemiş olan nükleer silahlar yüzünden bu tehdit soğuk savaş sonrasında bile hala devam etmektedir.

Daha önce denenememiş olan anarşizmin de pek çok kolu olması ve kendi içinde ayrışması büyük bir handikaptır.

İnsanlığı kurtarabilecek şey, kendi bencil yapısının üzerine gidip teknolojinin de yardımıyla bununla mücadele etmesi olabilir. Örneğin insanlık, uzay koloniciliği teknolojisini geliştirebilirse o zaman hem kendi sistemlerini düzeltmek için zaman kazanacak, hem de olası küresel bir felakete karşı kaçabilecek bir yerleri olacak. Ama bu da uzun süreli çözüm sağlamayacaktır. Öncelikle insanın kapitalizmden çok daha eşit ve adil bir sisteme ihtiyacı olduğu kesindir. Yoksa mevcut sistemimizi uzaya taşıdığımızda hiçbir sorunumuzu çözmeyeceği bir gerçektir, tıpkı coğrafi keşiflerde olduğu gibi.

Peki insanlık bencil doğasından sıyrılabilir ve bir kurtuluş bulabilir mi? Sadece genlerimiz ile değil, Dawkins'in tabiri ile memler ile, yani kültürel aktarım ile de gelecek kuşaklara kültürel miras da bırakıyoruz. Fakat bıraktığımız kültürel aktarım da pek çok bencil öğe içeriyor. Ve tüm bu bencillik dolu genetik ve kültürel miraslara rağmen, Richard Dawkins'in deyimiyle yaşam makineleri olan insanlık, bilinçli olarak mevcut düzene karşı çıkabilecek gücü kendinde bulabilir. Gelişmiş beyin yapımızda

bulunan empati, yardımseverlik, zekâ ve zorluklar ile mücadele gücü gibi özelliklerimiz bu noktada önemli olacaktır. Bu konuda Richard Dawkins'in optimist çıkarımları şu şekildedir:

> İşe karanlık tarafından baksak da, insan bireylerinin temelde bencil olduğunu varsaysak da, bilinçli öngörümüz -geleceği düşsel olarak öykünme yeteneğimiz- bizi kör eşleyicilerin bencil aşırılıkların en kötüsünden kurtaracaktır. En azından biz, yalnızca kısa dönemli bencil çıkarlar yerine uzun dönemli yararlarını görebiliriz. Biz, bir araya gelip, bu anlaşmaya işlerlik kazandıracak yöntemleri tartışabiliriz. Bizim doğumda devraldığımız bencil genleri yenebilecek gücümüz var. Ve gerekirse, bize aşılanmış olan bencil memleri de yenebiliriz. Has, çıkarsız özveriyi bilinçli olarak büyütecek, besleyecek yolları bile tartışabiliriz biz; doğada asla yeri olmasa, tüm dünya tarihinde asla varolmamış bile olsa... Çünkü gen makineleri olarak yapılmış ve mem makineleri ile yetiştirilmiş olsak da, bizim yaratıcılarımıza karşı çıkacak gücümüz var. Biz, dünya üzerinde yalnızca biz, bencil eşleyicilerin tiranlığına karşı isyan edebiliriz. (Dawkins, 2007, s. 326)

Yine de insanlık duygularına ve ilkel yapısına yenilip başarısız olabilir. Bu kapsamda daha önceden denenen kapitalizm, komünizm gibi sistemler terk edilerek veya onlar modifiye edilerek insanlar başarı şanslarını artırabilirler. Ama belki de en iyi çözüm, denenmiş ve pek çok kez sorunlarla karşılaşılmış eski sistemleri bırakarak yeni bir sistem üzerinden ilerlemektir. Bu kapsamda Tekno Anarşizm'in yapay zekayı da kucaklayan yapısı kullanılabilir gözükmektedir. Tekno Anarşizm merkezi üzerine, her şeyin denetimini insan yapısını baz almayan ve insanlığı yok etmeye girişmeyeceğinden emin olunabilecek bir yapay zekâya emanet etmek sağlıklı bir yol olabilir: Böylesi bir yapay zekâ, insanın bencil yapısından uzak olacaktır ve her inanışa, her ırka, her cinsiyete ve her şeye eşit mesafede olabilecektir. Çünkü içinde insanın aksine genetik veya memsel bir bencillik barındırmayacaktır. Tekno Anarşizm temelli; eko-sosyalizmin ekolojik dengeyi ve eşitliği savunan anlayışı ile, kapitalizm ve komünizmin işleyen yönlerini alabilecek yapay zekâ merkezli böylesi bir sistem insanların sorunlarını çözmeye yardımcı olabilir. İnsanlığa eşit gelir dağılımı sağlayacak, kimseye öncelik tanımayıp herkesi eşit görecek bir yapay zekâ: Kimseyi

yönetmeyecek, sadece herkesin eşit haklara ve kaynaklara sahip olduğunu denetleyecek gelişmiş bir teknolojik yapı. Böylesi bir sistem sadece insanla da sınırlı kalmayıp tüm biyolojik türler ile olası yapay zekalı canlı türlerini de kapsayacak şekilde gelişip insanlığı ütopik bir yaşam seviyesine taşıyabilir.

Belki de Dawkins'in insanlarda gördüğü o güç, insanlığın gelişmiş ve tarafsız bir yapay zekâ yaratabilecek bilimsel ve teknolojik potansiyelinde gizlidir.

KAYNAKLAR

Abe, Yoshitoshi, The Nightmare of Fabrication, *AX Magazine*, Tokyo, 1998.

Ateş, Kenan, *Dünü ve Bugünüyle Evrim Teorisi,* İstanbul: Doğa Basın Yayın, 2009.

Asimov, I., Brunner, J., Broxson, M. D., Clarke, A. C., Silverberg, R., *Son Soru,* İstanbul: Ve Yayınları, 1998.

Başkaya, Fikret, *Eko Sosyalist Paradigma: Komünist Topluma Giden Yol*, İstanbul: Yordam Kitap, 2020.

Brandt, A. M., (2012), Inventing Conflicts of Interest: A History of Tobacco Industry Tactics, *Am J Public Health*, Ocak 2012;102(1):63-71. (Erişim) https://doi: 10.2105/AJPH.2011.300292, 19 Ağustos 2022

Callaway, E., (2017), "Oldest Homo Sapiens Fossil Claim Rewrites Our Species' History", *Nature*, 2017. (Erişim) https://doi.org/10.1038/nature.2017.22114, 19 Ağustos 2022

Cebioğlu, İ. K., Önal, E. Ö., Gıda Katkı Maddesi İçeren Bazı Besinlerin Tüketiminin ve Sağlığa Etkilerinin Araştırılması: Gıdaların Risk Analizi, *OTSBD*, 2018; 3(1): 21-35.

Close, Frank, *Antimatter*, Oxford: Oxford University Press, 2009.

Darwin, Charles, *Türlerin Kökeni*, İstanbul: Evrensel Basım Yayın, 2012.

Dick, Philip, K., *Androidler Elektrikli Koyun Düşler Mi?,* İstanbul: Alfa Yayıncılık, 2019.

Engels, Friedrich, *Origin of the Family, Private Property, and the State*, 2010. (Erişim)https://www.marxists.org/archive/marx/works/download/pdf/origin_family.pdf, 19 Ağustos 2022

Erkılıç, H., Dönmez, S. C., Sanal Gerçeklik Anlatısının İzini Sürmek: Trinity VR ve Selyatağı VR Örnekleri, *Sine Filozofi Dergisi*, Özel Sayı, 2020.

Evseeva, O., Evseeva, S., Dudarenko, (2021) T., The Impact of Human Activity on the Global Warming 2021**,** *E3S Web of Conferences*, 284. (Erişim) https://doi.org/10.1051/e3sconf/202128411017, 19 Ağustos 2022

Gençoğlu, Aylin Yonca, Kapitalizme Teorik Yaklaşımlar: Kapitalist Ekonomik Sistemin Temel Nitelikleri Üzerinden Karşılaştırmalı Bir Analiz, *Temaşa Felsefe Dergisi 14*, 2020, s. 237-256.

Gribbin, John, *13.8 The Quest to Find The True Age of the Universe and the Theory of Everything*, Londra: Icon Books Ltd., 2015.

Goldman, Sam, *Capitalism in Ancient Rome and Ancient Greece: Risk and Unethical Business*, New York: Union College, 2013 (Honors Theses, 669).

Gowdy, John, (2020), "Our Hunter-Gatherer Future: Climate Change, Agriculture and Uncivilization", *Futures*, Volume 115. (Erişim) https://doi.org/10.1016/j.futures.2019.102488, 19 Ağustos 2022

Hublin, JJ., Ben-Ncer, A., Bailey, S. et al., (2017), New fossils from Jebel Irhoud, Morocco and the pan-African origin of Homo sapiens, *Nature 546*, 2017: 289–292. (Erişim) https://doi.org/10.1038/nature22336, 19 Ağustos 2022

Jackson, Arthur, Chaos, *Synchronicity, and Capitalism: The Phases in the Evolution of a Natural System*, Washington: Lulu Press, 2007.

K, Tapas, (2014), *Difference Between Communism and Anarchism. Difference Between Similar Terms and Objects*. (Erişim)http://www.differencebetween.net/miscellaneous/difference-between-communism-and-anarchism/, 19 Ağustos 2022

Karaçor, S. , Tuncer, T., Bulduklu, Y., Çocuklarda Obezite Artışı ile Yiyecek ve İçecek Reklamları Arasındaki İlişki, *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi 4,* 2018: 134-141.

Kılınç, B., Kılınç, E. P., *Dünyayı İnsansızlaştırmak: Yapay Zekâ ve Robotlar Üzerine (Terminatör Filmi),* Antalya: Akdeniz İletişim Dergisi, 35. Sayı, 2021.

Kingsmith, A.T., *A Theory of Technoanarchism*, Toronto: York University, 2017.

Kocka, Jürgen, *Capitalism: A Short History*, New Jersey: Princeton University Press, 2016.

Konreddy, Sai Deepak, "The Vehicle AI Bot: Tesla Bot, a humanoid robotthat leverages vehicle AI, isunveiled by Elon Musk", *Woxsen University School of Business*, Sayı: 9, 2021: s:9-10.

Kurtulan İ., Kartoğlu U., *Yazıyla-Çiziyle Darwin ve Evrim Kuramı (Yoksun Bırakılanlar İçin),* Ankara: Dönem Yayıncılık, 1987.

Lamarck, Jean Baptiste Pierre Antoine de Monet de, *Zoological Philosophy,* Machmillan and Co, Limited St. Martin's Street, Londra, 1914.

Lee, R. B., Daly, R., *The Cambridge Encyclopedia of Hunters & Gatherers: Introduction: Foragers & Others,* Cambridge University Press, 1999.

Longley, Robert, *Differences Between Communism and Socialism,* ThoughtCo, 2020. (Erişim) http://www.thoughtco.com/difference-between-communism-and-socialism- 195448, 19 Ağustos 2022

Lovins, Christopher, A Ghost in the Replicant? Questions of Humanity and Technological Integration in Blade Runner and Ghost in the Shell, *Journal of Science Fiction*, Volume 3, Sayı 1, 2019.

Marx, Karl, *Kapital: Kapitalist Üretimin Eleştirel Bir Tahlili 1. Cilt,* Ankara: Eriş Yayınları, 2003.

Marx, Karl, Kapital: *Kapitalist Üretimin Eleştirel Bir Tahlili 2. Cilt,* Ankara: Eriş Yayınları, 2004.

Marx, Karl, Kapital: *Kapitalist Üretimin Eleştirel Bir Tahlili 3. Cilt,* Ankara: Eriş Yayınları, 2004.

Marx, K., Engels, F., *Komünist Manifesto,* Can Yayınları, İstanbul, 2018.

Mishra, Shruti, *NeuraLink Technology: The Merge Between AI and Humans*, 2020. (Erişim)https://www.academia.edu/50645016/Neuralink_Technology_The_Merge_Between_AI_and_Humans, 19 Ağustos 2022

O'Shea, Kyle, "Survival Of The Selfish:Natural Selection And The Myth Of Altruism," *The Intellectual Standard: Vol. 2:* Sayı. 2, Makale 5, 2012.

Petkowski J. J, Bains B, Seager S, On the Potential of Silicon as a Building Block for Life, *Life*, 10, MDPI, Basel, Haziran 2020.

Proudhon, Pierre-Joseph, *What Is Property?: An Inquiry into the Principle of Right and of Government,* Whitlock Publishing, New York, 2017.

Pun N., Shen Y., Guo Y., Lu H., Jenny C., Mark S., "Apple, Foxconn, and Chinese workers' struggles from a global labor perspective", *Inter- Asia Cultural Studies*, 2016, 17:2, 166-185. (Erişim) http://dx.doi.org/10.1080/14649373.2016.1170961, 19 Ağustos 2022

Sagan, Karl, *Kozmos*, İstanbul: Altın Kitaplar, 2007.

Shirow, Masamune, "Koukaku Kidoutai: Ghost In The Shell", *Young Magazine Kaizokuban*, Tokyo, 1989-1991.

Smith, Adam, *An Inquiry Into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*, Lausanne: Metalibri, 2007.

Stearns, Peter N., *The Oxford Encyclopedia of the Modern World*, Oxford: Oxford University Press, 2008.

Verne, Jules, *Ay'a Yolculuk,* İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, 2016.

Williams, George Christopher, *Adaptation and Natural Selection*, New Jersey: Princeton University Press, 1996.

ÖZGEÇMİŞ

Gökhan CILAM

Eğitim

Derece	Yıl	Üniversite, Enstitü, Anabilim/Anasanat Dalı
Yüksek Lisans	Devam	Maltepe Üniversitesi, Yüksek Lisans Enstitüsü/ Güzel Sanatlar Anasanat Dalı Film Tasarımı Bölümü
Lisans	2011	Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Sinema ve Televizyon Anasanat Dalı

İş/İstihdam

Yıl		*Firma ve Görev*
2008	:	Kocaeli TV - Program Montaj Sorumlusu
2009 - 2015	:	Artı Mobil - Motion Grafiker
2015 - 2019	:	Atv Avrupa - İş Dünyası Programı Kurgu Yönetmeni
2019 - 2021	:	İkiziz Reklam Ajansı - Motion Grafik Uzmanı
2021 - 2022	:	İstanbul Aydın Üniversitesi - Öğretim Görevliliği
2021 - ...	:	Myra Ajans - Motion Grafik Uzmanı

Alınan Burs ve Ödüller

Yıl	*Burs ve Ödüller*
2015	3. Ataşehir Ulusal Kısa Film Yarışması, Jüri Özel Ödülü
2017	5. GİO Ödülleri, Kısa Film Dalı, Başarı Ödülü
2020	Maltepe Üniversitesi, Film Tasarımı Yüksek Lisans Bölümü, %50 Burs